

ড° বি আৰ আশ্বেদকাৰ : জীৱনী আৰু ভাৰতীয় সমাজবিজ্ঞানলৈ তেওঁৰ অৱদান

১৮৯১ চনৰ ১৪ এপ্ৰিলত মহাৰাষ্ট্ৰত অস্পৃশ্য জাতি বুলি জনাজাত ইন্দোৰৰ সমীপৰ মহৌ কান্ট নামৰ এখন সৰু চহৰত ড° ভীমৰাও ৰামজী আশ্বেদকাৰৰ জন্ম হৈছিল। ১৯৫৬ চনৰ ৬ ডিচেম্বৰত তেওঁৰ মৃত্যু হয়। তেওঁৰ নাম ভীম সাকপাল, শৈশৱত। তেওঁৰ পিতৃৰ নাম আছিল সন্ত কবীৰৰ অনুগামী ৰামজী সাকপাল। সেয়ে তেওঁ কেতিয়াও জাতিক বিশ্বাস কৰা নাছিল। ১৯৫৬ চনৰ ১৪ অক্টোবৰত নাগপুৰত এখন ঐতিহাসিক মণ্ডলীত ৫ লাখ লোকৰ সৈতে বুদ্ধ ধৰ্ম গ্ৰহণ কৰে।

১৯০৭ চনত সতৰা (মহাৰাষ্ট্ৰ)ৰ পৰা হাইস্কুল কৰি আশ্বেদকাৰে বম্বেৰ এলফিনষ্টোন কলেজত নামভৰ্তি কৰে। কলেজত অধ্যয়নৰ বাবে বৰোদাৰ মহাৰাজা গায়কৱাদে তেওঁক 'গায়কৱাদ বৃত্তি' দিছিল আৰু এই বৃত্তিৰ জৰিয়তেই তেওঁ আমেৰিকাৰ কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ত নামভৰ্তি লাভ কৰিছিল আৰু ১৯১৫ চনত তাৰ পৰাই এম.এ.

উচ্চ শিক্ষাৰ বাবে বহিঃৰাজ্যলৈ যোৱা অস্পৃশ্যসকলৰ ভিতৰত তেওঁ আছিল প্ৰথম ভাৰতীয়। ১৯১৭ চনত কলম্বিয়াৰ পৰা পি এইচ ডি লাভ কৰে। ১৯১৬ চনত পি এইচ ডি থিছিছ দাখিল কৰাৰ পিছত আইনৰ অধ্যয়নৰ বাবে লণ্ডনলৈ যায় আৰু অৰ্থনীতিৰ অধ্যয়নৰ বাবে লণ্ডন স্কুল অৱ ইকনমিক্স এণ্ড পলিটিকেল ছায়েন্সতো নামভৰ্তি কৰে। ১৯২১ চনত তেওঁ লণ্ডন বিশ্ববিদ্যালয়ৰ পৰা "টকাৰ সমস্যা" শীৰ্ষক থিছিছত বিজ্ঞান স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰী আৰু লগতে পি এইচ ডি লাভ কৰে। একে সময়তে তেওঁ বাৰ এট ল'ও কৰিছিল।

১৯২৩ চনত আশ্বেদকাৰে আইন চৰ্চা আৰম্ভ কৰে আৰু লগতে দলিত (ডিপ্ৰেছড ক্লাছ) আৰু দুখীয়াৰ উত্থানৰ বাবেও নিজকে উৎসৰ্গা কৰে। ১৯৩০ চনত তেওঁ অল ইণ্ডিয়া ডিপ্ৰেছড ক্লাছ এছ'চিয়েচনৰ সভাপতি হয়। ১৯৩৬ চনত তেওঁ এটা স্বতন্ত্ৰ শ্ৰমিক পাৰ্টি গঠন কৰে, যিটো পিছলৈ সৰ্বভাৰতীয় অনুসূচিত জাতি ফেডাৰেচনলৈ পৰিণত হয়।

১৯৪২ চনৰ ৭ আগষ্টত আশ্বেদকাৰ কাউন্সিল ফৰ গৱৰ্ণৰ জেনেৰেলৰ সদস্য হয়। তেওঁৰ অধ্যক্ষতাত ভাৰতৰ সংবিধানৰ খচৰা প্ৰস্তুত কৰা হয়। ১৯৪৯ চনৰ ৩ আগষ্টত তেওঁ ভাৰত চৰকাৰত আইন মন্ত্ৰীৰ দায়িত্ব লয়। ১৯৫৫ চনত ভাৰতীয় বুদ্ধ মহাসভা গঠন ৰে। আশ্বেদকাৰে সদায় অনুভৱ কৰিছিল যে হতাশ শ্ৰেণীৰ হিন্দু ধৰ্মত কোনো সন্মান নাই যিটো তেওঁৰ লেখা আৰু কৰ্মতো প্ৰতিফলিত হয়।

আশ্বেদকাৰৰ লেখা :

1. The Untouchables, Who are they?

2. Who were the Shudra?

3. States and Minorities

4. Emancipation of the Untouchables

5. Annihilation of Caste

দলিতৰ ধাৰণা :

সাধাৰণতে দলিত শব্দটোৱে প্ৰশাসনিক ভাষাত অনুসূচিত জাতি (SCs), অনুসূচিত জনজাতি (STs) আৰু অন্যান্য পিছপৰা শ্ৰেণী (OBC) হিচাপে নিৰ্ধাৰণ কৰাসকলক অন্তৰ্ভুক্ত কৰে। কিন্তু সাধাৰণ ৰাজনৈতিক বক্তৃতাত এতিয়ালৈকে দলিত শব্দটোক মূলতঃ অনুসূচিত জাতি বুলি কোৱা হয়।

‘অনুসূচিত জাতি’ শব্দটো প্ৰথমবাৰৰ বাবে ব্ৰিটিছে ভাৰত চৰকাৰ আইন, ১৯৩৫ চনত ব্যৱহাৰ কৰিছিল। ইয়াৰ পূৰ্বে ৰাজহুৱা বক্তৃতাত অস্পৃশ্য জাতিবোৰক হতাশ শ্ৰেণী বুলি জনা গৈছিল। মহাত্মা গান্ধীয়ে তেওঁলোকক হৰিজন – ঈশ্বৰৰ মানুহ নাম দিছিল। গান্ধীয়ে নিজেই নামটো ৰচনা কৰা নাছিল। সপ্তদশ শতিকাৰ এজন ভক্তি সাধু – নৰসিংহ মেহতাৰ পৰা তেওঁ এই নামটো ধাৰলৈ লৈছিল।

পৰম্পৰাগতভাৱে হিন্দু আচৰণ বিধি অনুসৰি অস্পৃশ্যসকলক স্তৰৰ তলত ৰখা হৈছিল আৰু দেশৰ বিভিন্ন প্ৰান্তত বিভিন্ন নাম আছিল। শূদ্ৰ, অতিশূদ্ৰ, চান্দল, অন্ত্যজ, পৰিয়াহ, ধেদ, পঞ্চম, অৱৰ্ণ, নমশূদ্ৰ, অস্পৃশ্ব ইত্যাদি বুলি কোৱা হৈছিল।

মাৰাঠী, হিন্দী, গুজৰাটী আদি বহু ভাৰতীয় ভাষাত দলিত শব্দৰ প্ৰচলন, অৰ্থাৎ দৰিদ্ৰ আৰু নিপীড়িত ব্যক্তি। শ্বাহ (২০০১)ৰ মতে, “দলিত সমাজৰ সকলো নিপীড়িত আৰু শোষিত শ্ৰেণীক অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছে। উদ্ভূতৰ আত্মসাৎৰ ক্ষেত্ৰত ই কেৱল অৰ্থনৈতিক শোষণৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নাথাকে।

ইয়াৰ সৈতেও সংস্কৃতিৰ দমন – জীৱনশৈলী আৰু মূল্যবোধৰ ব্যৱস্থা – আৰু তাতেকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথাটো হ’ল মৰ্যাদাক অস্বীকাৰ কৰাটোও জড়িত। ই মূলতঃ ৰাজনৈতিক শ্ৰেণী হিচাপে আত্মপ্ৰকাশ কৰিছে। কিছুমানৰ বাবে ই সামাজিক গাঁথনি আৰু সম্পৰ্কৰ মৌলিক পৰিৱৰ্তনৰ বাবে এক মতাদৰ্শক বুজায়।” দলিত শব্দটোৱে সমতাবাদী ব্যৱস্থাৰ বাবে সংগ্ৰামৰ ইংগিত দিয়ে (Zelliot, 2001: 232)।

দলিত আন্দোলনৰ আন্দোলনৰ উপ-উৎপাদন আৰু ই ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক সচেতনতাৰ ইংগিত দিয়ে। অনুসূচিত জাতিৰ মুক্তিৰ বাবে আন্দোলনৰ এক বেলেগ পন্থা আৰু দৰ্শন গ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁ সমতাবাদী সামাজিক ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলি দলিতসকলক মুক্ত কৰিব বিচাৰিছিল যিটো তেওঁৰ মতে হিন্দু ধৰ্মৰ ভাঙৰ ভিতৰত সম্ভৱ নহয় যাৰ গাঁথনিবোৰেই স্তৰভিত্তিক আছিল যিয়ে দলিতসকলক তললৈ নমাই আনিছিল। তেওঁ দৃঢ়তাৰে কয় যে

দলিতসকলে আগবাঢ়ি আহি নিজৰ উদ্দেশ্যৰ বাবে দাবী কৰিব লাগে। তেওঁ তেওঁলোকক এটা মন্ত্ৰ দিছিল – শিক্ষিত কৰক, সংগঠিত কৰক আৰু আন্দোলন কৰক।

দলিত মুক্তি: উপ-বিকল্প পদ্ধতি :

১৯২০ চনৰ ভিতৰত ভাৰতীয় ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰখনত আশ্বেদকাৰৰ আগমনৰ লগে লগে সমাজ সংস্কাৰৰ বিষয়টোৱে এক নতুন মাত্ৰা লাভ কৰিলে। তেওঁৰ মতামত আছিল যে যেতিয়ালৈকে আৰু যেতিয়ালৈকে নিপীড়িতসকলে নিজেই নিজৰ যুদ্ধ কৰিবলৈ আগবাঢ়ি নাহে, তেতিয়ালৈকে আন কোনোৱে তেওঁলোকৰ অভিযোগ লাঘৱ কৰিব নোৱাৰে। তেওঁলোকৰ নিজৰ অৱস্থাৰ বিষয়ে তেওঁলোকতকৈ ভালকৈ আন কোনোৱে জানিব নোৱাৰিলে।

আশ্বেদকাৰে জনসাধাৰণক নিজৰ নিজৰ কাম-কাজ নিজে বুজিবলৈ ছাপ পেলাইছিল। আত্মজাগৰণে তেওঁলোকক সমাজৰ দুষ্টতাৰ বিৰুদ্ধে যুঁজিবলৈ প্ৰয়োজনীয় শক্তি প্ৰদান কৰিব পাৰে বুলি তেওঁৰ মতে। “আশ্বেদকাৰে (আৰম্ভ কৰিলে) উপ-মানৱৰ জীৱন যাপন কৰিবলৈ বাধ্য হোৱা বোবা লাখ লাখ লোকৰ মনৰ পৰা হতাশাৰ মনোভাৱৰ অনুশীলন।

ইয়াত এজন মুক্তিদাতাই তেওঁলোকক এই মহান সাৰ্বজনীন নিয়ম প্ৰচাৰ কৰিছিল যে স্বাধীনতাক উপহাৰ হিচাপেও গ্ৰহণ কৰা নহয়; ইয়াৰ বাবে যুঁজিব লাগিব। আত্মউচ্চতা আনৰ আশীৰ্বাদত নহয় কেৱল নিজৰ সংগ্ৰাম আৰু কৰ্মৰ দ্বাৰাহে হয়। সেই নিষ্ক্ৰিয় নিদ্রাহীন জনসাধাৰণৰ সাহসৰ অভাৱ আছিল আৰু এক দৃষ্টিভংগী আৰু মিছনৰ প্ৰয়োজন আছিল। আশ্বেদকাৰে তেওঁলোকৰ মানৱ অধিকাৰৰ বাবে যুদ্ধ কৰিবলৈ আকাংক্ষা কৰিছিল। তেওঁ নিজেই অভিনয় কৰি তেওঁলোকক একচনলৈ ঠেলি দিছিল... আশ্বেদকাৰে নিজৰ কৰ্মৰ দ্বাৰা শক্তি প্ৰদৰ্শন কৰি আছিল; বিশ্বাস দেখুৱাই তেওঁলোকৰ বিশ্বাস জগাই তোলা” (Keer, 1971)।

আশ্বেদকাৰে উপলব্ধি কৰিছিল যে জাতি আৰু ব্ৰাহ্মণিক হিন্দু ধৰ্মই ইজনে সিজনক শক্তিশালী কৰে আৰু সমাজৰ নিপীড়িত শ্ৰেণীৰ বিৰুদ্ধে বৈষম্যমূলক আচৰণ কৰে। তেওঁ জাতি-প্ৰধান ভাৰতীয় সমাজৰ অত্যাচাৰী স্বভাৱৰ উৎপত্তি হিন্দুসকলৰ ‘পবিত্ৰ’ শাস্ত্ৰৰ পৰাই অনুসন্ধান কৰিছিল, যিয়ে তেওঁলোকক ইমানেই নিবিড়ভাৱে পহৰা দিছিল যে তেওঁলোকৰ বাহিৰে আন কোনোবাই পঢ়িলে বা শুনিলে তেওঁ যিকোনো বলিদানৰ কাম কৰিব।

এনে বলিদানৰ বাবে মনুষ্মতিয়ে কঠোৰতম শাস্তি প্ৰদান কৰিছিল। আশ্বেদকাৰৰ মতে বেদ, স্মৃতি আৰু শাস্ত্ৰ সকলো হিন্দু ধৰ্মই অস্পৃশ্য লোকৰ বিৰুদ্ধে ব্যৱহাৰ কৰা নিৰ্যাতনৰ আহিলা আছিল (লোবো, ২০০১)। আচলতে সেয়া আছিল আশ্বেদকাৰৰ উপ-অন্তৰ দৃষ্টিভংগী, যিয়ে শাস্ত্ৰসমূহৰ মাজেৰে বিন্ধি তেওঁলোকৰ প্ৰকৃত মুখখন উন্মোচন কৰিছিল।

তেওঁ নিজৰ ‘এনিহিলেচন অৱ জাতি’ত এই কথাত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল যে স্মৃত আৰু শাস্ত্ৰ ধৰ্মৰ মূৰ্ত ৰূপ নহয় বৰঞ্চ অস্পৃশ্যসকলক তেওঁলোকৰ মৌলিক প্ৰয়োজনীয়তাৰ পৰাও বঞ্চিত কৰি সমাজত সমান মৰ্যাদাৰ পৰা বঞ্চিত কৰাৰ এক নিয়ম ব্যৱস্থাহে। গতিকে এনে ধৰ্ম ধ্বংস কৰিবই লাগিব বুলি কোৱাত কোনো সংকোচ নাই আৰু অস্পৃশ্য বুলি ব্ৰেকেট কৰা নিজৰ মানুহৰ লগত বৈষম্য কৰা এনে ধৰ্মৰ ধ্বংসৰ বাবে কাম কৰাত কোনো অধৰ্মীয়তা নাই বুলিও মন্তব্য কৰে।

দলিতসকলৰ মুক্তি আৰু তেওঁলোকৰ সবলীকৰণৰ বাবে আশ্বেদকাৰৰ উপ-অন্তৰিক দৃষ্টিভংগীৰ আন এটা দিশ আছিল ৰাজা ৰামমোহন ৰায়, বি জি তিলক, মহাত্মা গান্ধী আৰু

জৱাহৰলাল নেহৰুৱে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা হিন্দু জাতীয়তাবাদৰ প্ৰধান বক্তৃত্যৰ বিৰোধিতা কৰি ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদৰ সুকীয়া প্ৰণয়ন।

তেওঁৰ জাতীয়তাবাদৰ ধাৰণাটোৱে নিপীড়িতসকলৰ জাতীয় ধাৰণা আৰু আকাংক্ষাক আৰ্টিকুলেট আৰু সংশ্লেষণ কৰিছিল। জনপ্ৰিয়ভাৱে 'দলিত-বহুজন সমাজ' নামেৰে পৰিচিত আশ্বেদকাৰৰ জাতীয়তাবাদৰ বিকল্প ৰূপত জ্যোতিৰাও ফুলে আৰু পেৰিয়ৰ ই ভি ৰামাস্বামী নাইকাৰৰ উপ-অন্তৰ দৰ্শনকো সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছিল। ই ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদৰ হিন্দু বিৰোধী আৰু ব্ৰাহ্মণ বিৰোধী বক্তৃত্য গঢ়ি তুলিছিল। ইয়াৰ লক্ষ্য আছিল এনে এখন জাতিহীন আৰু শ্ৰেণীহীন সমাজ প্ৰতিষ্ঠা কৰা, য'ত জন্ম আৰু বৃত্তিৰ ভিত্তিত কাকো বৈষম্য কৰা নহ'ব।

ভাৰতীয় জাতীয়তাবাদৰ দলিত-বহুজন কাঠামোৰ ভিতৰতে আশ্বেদকাৰে গ্ৰেডেড জাতি ব্যৱস্থাৰ নিম্ন আৰু উচ্চ দ্বৈততাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰাক-ঔপনিৱেশিক ব্ৰাহ্মণ্যবাদ আৰু ইয়াৰ বৈষম্যবাদী সামাজিক পৰিৱেশৰ সমালোচনা গঢ়ি তুলিছিল। এই বৈষম্যবাদৰ ব্যৱস্থাই বিভিন্ন উৎপাদনশীল জাতিৰ অনুৎপাদনশীল ব্ৰাহ্মণিক জাতিৰ শোষণৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ সূচনা কৰিছিল। এইদৰে আশ্বেদকাৰে ভাৰতীয় জাতি-জনগোষ্ঠীৰ সামাজিক গোটৰ চেমেলিয়নক প্ৰতাৰণামূলকভাৱে ৰঙা ৰঙেৰে আবিৰ্ভাৱ হোৱা আৰু দলিতসকলৰ স্বাৰ্থ ৰক্ষাৰ উপায়সমূহ স্পষ্টভাৱে দেখাৰ বাবে এক উপ-অলটাৰ্ন দৃষ্টিভংগী আগবঢ়াইছিল।

আশ্বেদকাৰৰ লেখাৰ বিশ্লেষণ :

ৰড্ৰিগেছে (২০০২) আশ্বেদকাৰৰ জীৱনৰ কামৰ গভীৰতা আৰু পৰিসৰ, তেওঁৰ বৌদ্ধিক তীক্ষ্ণতা আৰু সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক বিষয়সমূহৰ বাস্তৱসন্মত মূল্যায়নক প্ৰতিফলিত কৰি আশ্বেদকাৰৰ লেখাসমূহৰ শ্ৰেষ্ঠত্বক উজ্জ্বল কৰি তোলাৰ প্ৰয়াস কৰিছিল। আমি দেখিবলৈ পাওঁ যে ৰড্ৰিগেছে দিয়া বিশ্লেষণ আশ্বেদকাৰৰ লেখা বুজিবলৈ অতি উপযোগী। গতিকে আমি ইয়াত আশ্বেদকাৰৰ লেখাত প্ৰতিফলিত হোৱা তলত উল্লেখ কৰা বিষয়সমূহৰ ওপৰত ৰড্ৰিগেছৰ বিশ্লেষণৰ সংক্ষিপ্ত সংস্কৰণটো বৰ্ণনা কৰিছোঁ।

ধাৰণাসমূহৰ অন্বেষণ:

আশ্বেদকাৰে হয় সেইবোৰক যথেষ্ট পৰিমাণে অন্বেষণ কৰিবলৈ, ইয়াৰ বিভিন্ন নিৰ্ণয়ৰ ডিচিফাৰ কৰিবলৈ, নহয় ড্ৰছ আঁতৰাই সেইবোৰক চেলেং আৰু মিহি টিউন কৰিবলৈ বহুতো ধাৰণাসমূহৰ ওপৰত চিন্তা কৰাৰ প্ৰয়োজনীয়তা বিচাৰি পাইছিল। কেতিয়াবা ঐতিহাসিক পৰিঘটনাৰ পোহৰত আৰু কেতিয়াবা বিতৰ্কৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি তেওঁ সেইবোৰ উপস্থাপন কৰিবলৈ বিভিন্ন পন্থা গ্ৰহণ কৰিছিল।

কেতিয়াবা এনেকুৱাও হয় যেতিয়া তেওঁ সেইবোৰক বহু তথ্যৰ পৰা বহিৰ্ৰূপিত কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। মাজে মাজে তেওঁ কোনো পণ্ডিতৰ পৰা এটা ধাৰণা নিজৰ কৰি লৈছিল আৰু কিছুমান উদ্ধাৰনৰ পৰামৰ্শ দিছিল, বা হাতত থকা ধাৰণা এটাৰ কিছুমান মাত্ৰাক শক্তিশালী

কৰিবলৈ নিজৰ কৰ্তৃত্বৰ সহায় লৈছিল। কিছুমান বিশেষ ধাৰণা আছে যিবোৰ তেওঁ আমূলভাৱে অভাৱহ'ল কৰে আৰু উদাহৰণস্বৰূপে 'কাম্মা'ৰ ধাৰণাটো হিচাপে।

কেতিয়াবা কোনো ধাৰণা এটাৰ নিৰ্ণয়ক ধৰ্ম, দ্বাম্মা আৰু সাধম্মা আদিৰ দৰে দয়ালু ধাৰণাবোৰৰ সৈতে বিপৰীতমুখী কৰি উলিয়াই অনা হয়। বিভিন্ন ধৰণৰ ধাৰণাসমূহৰ সৈতে মোকাবিলা কৰি তেওঁ কম অস্পষ্ট আৰু অভিজ্ঞতাৰ ওচৰৰ ধাৰণাসমূহৰ সৈতে বহুত বেছি ঘৰত থাকে, প্ৰকৃত অনুশীলন আৰু উদাহৰণৰ দ্বাৰা চিত্ৰকল্পৰ বাবে নিজকে ধাৰলৈ দিয়ে। ধাৰণা আৰু যুক্তিৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি আশ্বেদকাৰে ভাৰতত কেৱল সমাজ বিজ্ঞানৰ কাঠামো নহয়, সুস্থ ৰাজহুৱা বিতৰ্কৰ ভিত্তিও গঢ়ি তোলাত অৰিহণা যোগাইছিল।

পদ্ধতি:

আশ্বেদকাৰে বিভিন্ন ধৰণৰ অধ্যয়ন হাতত লৈছিল, কিছুমানত যথেষ্ট পৰিমাণৰ তথ্য সংগ্ৰহ আৰু আন কিছুমান প্ৰক্ৰিয়াকৰণ যেনে ১৯৩৭ আৰু ১৯৪৫ চনৰ নিৰ্বাচনী অধ্যয়ন, অনুসূচিত জাতিৰ বাবে সংৰক্ষিত সমষ্টিসমূহৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তেওঁ কেইবাটাও কেছ ষ্টডি কৰিছিল, প্ৰায়ে ঘৰলৈ গাড়ী চলাবলৈ এটা পইণ্ট ভালকৈ।

এনে কিছুমান অধ্যয়ন আছে য'ত তেওঁ সময়ছোৱাক উপযুক্ত পৰ্যায়ত ভাগ কৰি এটা সময়ৰ ভিতৰত নীতি বা বিষয়সমূহৰ ডাঙৰ পৰিৱৰ্তনসমূহৰ স্থান নিৰ্ণয় কৰিবলৈ চেষ্টা কৰিছিল। এই প্ৰকল্পসমূহৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় তথ্যৰ বাবে নথিপত্ৰ আৰু আৰ্কাইভৰ আশ্ৰয় লোৱাৰ প্ৰয়োজন হৈছিল, যেনে আশ্বেদকাৰৰ ডক্টৰেট ডিগ্ৰীৰ অধ্যয়ন, যিয়ে কেৱল চৰকাৰী নথিপত্ৰৰ পৰাই নহয়, আৰ্কাইভৰ তথ্যৰ পৰাও আহৰণ কৰিছিল। সেইবোৰত পাণ্ডুলিপি আৰু গ্ৰন্থসমূহৰ মানক উল্লেখ আছে।

শূদ্ৰসকল কোন আছিল? দ্য আনটাচেবলছৰ দৰে অধ্যয়নসমূহে এটা নিৰ্দিষ্ট গোটৰ এটা বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যক কেন্দ্ৰ কৰি এটা সুকীয়া থিৰিছ নিৰ্মাণৰ পদ্ধতিৰ আশ্ৰয় লয়, যিটো কেৱল সেই গোটটোত বিদ্যমান আৰু ইয়াৰ দ্বাৰা সাৰ্বজনীনভাৱে ভাগ কৰা হয়।

আশ্বেদকাৰে ব্যাখ্যা আৰু ইয়াৰ বাবে উপযুক্ত মাপকাঠীৰ ওপৰতো বহুখিনি গুৰুত্ব দিছিল। ৭ তেওঁ যুক্তি দিছিল যে হিন্দু ধৰ্মৰ গান্ধীৰ ব্যাখ্যাই ব্যাখ্যাৰ মাপকাঠীৰ সৈতে থিয় দিব নোৱাৰে, তদুপৰি তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে যিবোৰ ব্যাখ্যাই জনপ্ৰিয় বিশ্বাস আৰু শক্তিশালী মূল্যায়নৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখিব নোৱাৰে, সেইবোৰে অধ্যয়ন কৰা পৰিস্থিতিত বস্তুগতভাৱে প্ৰভাৱ পেলোৱা নাই।

মতাদৰ্শগত:

জন ডিউই, এডউইন আৰ এ চেলিগমেন, ফেৰিয়ান আৰু ব্ৰিটিছ আদৰ্শবাদীসকলৰ ধাৰণা আৰু আদৰ্শই আশ্বেদকাৰৰ ওপৰত গভীৰ প্ৰভাৱ পেলাইছিল। তেওঁ নিজকে 'প্ৰগতিশীল উগ্ৰ' আৰু মাজে মাজে 'প্ৰগতিশীল ৰক্ষণশীল, অৰ্হতা, 'প্ৰগতিশীল' বুলি অভিহিত কৰিছিল, সাধাৰণতে উপস্থিত হৈ, গোচৰৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি উদাৰবাদী আৰু কমিউনিষ্টৰ পৰা নিজকে পৃথক কৰি ৰাখিছিল।

তেওঁ ভাৰতীয় সংবিধানৰ ৰাজ্যিক নীতিৰ নিৰ্দেশনামূলক নীতিক অৰ্থনৈতিক গণতন্ত্ৰক ৰক্ষা কৰা বুলি ভাবে। তেওঁৰ স্বাধীনতাৰ ধাৰণাটো আছিল স্বীকাৰ্য্যভাৱে টি এইচ গ্ৰীণ ধাৰণা। যদিও তেওঁ আইনৰ আগত সমতাৰ কথা কৈছিল আৰু ভাৰতত ইংৰাজ শাসনৰ এটা ডাঙৰ অৱদান বুলি গণ্য কৰিছিল, তথাপিও তেওঁ এই ধাৰণাত সন্তুষ্ট নাছিল আৰু বিবেচনাৰ সমতা, সন্মানৰ সমতা, মৰ্যাদাৰ সমতা আদি শক্তিশালী ধাৰণা আগবঢ়াইছিল।

সন্মানৰ ধাৰণাটোৰ প্ৰতি তেওঁ সংবেদনশীল আছিল আৰু তেওঁৰ বিবেচনাত সম্প্ৰদায়ৰ ধাৰণাটোৱেই আছিল কেন্দ্ৰীয়। ফৰাচী বিপ্লৱত 'দ্ৰাতৃত্ববোধ'ৰ দাবীক তেওঁ 'সম্প্ৰদায়'ৰ আহ্বান হিচাপে দেখিছিল। বুদ্ধই তেওঁৰ মতে সম্প্ৰদায় গঢ়ি তোলাৰ বাবে চেষ্টা কৰিছিল আৰু ব্ৰাহ্মণবাদে সেইবোৰক খণ্ডিত কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল।

একে সময়তে আশ্বেদকাৰে ৰাষ্ট্ৰৰ জটিল ভূমিকা, কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়, লণ্ডন স্কুল অৱ ইকনমিক্স আৰু ভাৰতৰ ঔপনিৱেশিক ৰাষ্ট্ৰৰ উত্তৰাধিকাৰ এনে স্বীকৃতিৰ সৈতে মিল থকাটো স্বীকৃতি দিছিল। তেওঁ গান্ধী আৰু উদাৰবাদীসকলৰ বিৰুদ্ধে উন্নয়নমূলক আৰু উন্নতিমূলক দৃষ্টিভংগী আৰু ফলস্বৰূপে হস্তক্ষেপবাদী দৃষ্টিভংগীৰ তীব্ৰ পক্ষ লয়।

অৰ্থনীতিৰ ক্ষেত্ৰত এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লৈ ৰাজ্যখন বিনিয়োগ কৰা হৈছিল। কিন্তু, যেতিয়াই ৰাষ্ট্ৰৰ বাবে এনে গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকাক উল্লেখ কৰা হয়, তেতিয়াই ই হস্তক্ষেপৰ কাৰণ আৰু সীমাৰ পৰামৰ্শ দিয়া অধিকাৰৰ শাসনৰ ভিত্তিত ভিত্তি কৰি গঢ় লৈ উঠে। জাতিগত, ভাষিক আৰু সাংস্কৃতিক দাবীৰ নামত নিহিত পৰিচয়ে নিজকে দৃঢ়তাৰে দাবী কৰি এনে দাবীক সংখ্যাগৰিষ্ঠ আৰু সংখ্যালঘুৰ সমস্যাক সৈতে সম্পৰ্কিত কৰাত তেওঁৰ গভীৰ সন্দেহ আছিল। যেতিয়া পৰিচয়ৰ দাবী সংঘটিত হৈছিল, তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল, সংখ্যালঘুসকল ভুক্তভোগী হোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে। তেওঁ সংখ্যাগৰিষ্ঠতাবাদক আইনৰ শাসনৰ শক্তিশালী জালি, সংখ্যালঘুসকলৰ বাবে বিশেষ বিশেষাধিকাৰ আৰু গণতন্ত্ৰক নাগৰিক গুণ হিচাপে লালন-পালন কৰিব পৰা নাগৰিক সমাজৰ অস্তিত্বৰ সৈতে যোগ্যতা অৰ্জন কৰিছিল।

ৰাজনীতি আৰু প্ৰতিষ্ঠানে প্ৰতিনিধিত্বৰ প্ৰশ্নটোক গভীৰভাৱে প্ৰভাৱিত কৰে বুলি তেওঁৰ মতামতে ছাইমন কমিছনৰ সন্মুখত তেওঁৰ পৰামৰ্শত প্ৰকাশ পাইছিল যে যদি প্ৰাপ্তবয়স্ক ফ্ৰেঞ্চাইজি প্ৰৱৰ্তন কৰা হয়, তেন্তে তেওঁ হতাশগ্ৰস্ত শ্ৰেণীৰ বাবে সংৰক্ষণৰ সৈতে যৌথ ভোটাৰৰ পক্ষপাতী হ'ব আৰু যদি সীমিত ফ্ৰেঞ্চাইজি অব্যাহত ৰখা হয় তেন্তে তেওঁ দাবী কৰিব এটা পৃথক ভোটাৰ।

হিন্দু ধৰ্মৰ বিৰুদ্ধে আশ্বেদকাৰৰ এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ যুক্তি আছিল যে জাতি আৰু অস্পৃশ্যতাই হিন্দুসকলক এটা সম্প্ৰদায় হিচাপে কাম কৰিবলৈ নিদিয়। নৈতিক শৃংখলাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া হৈছে। তেওঁ ধৰ্মৰ ডিডক্টিভ ছবি খুব কমেইহে দিছিল যদিও বিশ্বাস আৰু প্ৰথাৰ বৈচিত্ৰ্য উলিয়াব পৰা সমাজবিজ্ঞানসন্মত বন্ধনবোৰৰ মাজলৈ গৈছিল।

একে সময়তে তেওঁ স্বীকাৰ কৰে যে সাধাৰণভাৱে প্ৰচলিত ধৰ্মীয় বিশ্বাসে সামাজিকভাৱে পৃথক সমষ্টিসমূহত প্ৰভাৱ পেলায়। হিন্দু ধৰ্মৰ ভিতৰত তেওঁ বহু মতবাদী বিভাজন পাইছিল। শৈশৱত ভক্তিৰ প্ৰতি তেওঁৰ কোনো বিশেষ মোহ নাছিল, যাৰ দ্বাৰা তেওঁ পুষ্টি লাভ কৰিছিল, অন্যায়

সামাজিক প্রতিষ্ঠানসমূহক টিকিয়াই ৰখা আৰু ন্যায্যতা প্ৰদানৰ বাবে নীতিগত আৰু পবিত্ৰ জালি প্ৰদান কৰা শাস্ত্ৰসমূহক আকৰ্ষণ কৰাত ব্যৰ্থ হোৱাৰ বাবে ভক্তি সন্তসকলক শাস্তি দিছিল।

বিশেষকৈ ১৯৫০ চনত আশ্বেদকাৰে মাৰ্ক্সবাদৰ প্ৰতি অসাধাৰণ আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিছিল। এই সময়ছোৱাত তেওঁৰ সকলো প্ৰধান লেখা অৰ্থাৎ বুদ্ধ আৰু তেওঁৰ ধৰ্মৰ ভৱিষ্যত, বুদ্ধ আৰু তেওঁৰ ধৰ্ম আৰু বুদ্ধ আৰু কাৰ্ল মাৰ্ক্সে মাৰ্ক্সক কেন্দ্ৰীয় ব্যক্তিত্ব হিচাপে উল্লেখ কৰিছে। তেওঁ কাৰ্ল মাৰ্ক্সৰ সৈতে একমত হোৱা কিছুমান গুৰুত্বপূৰ্ণ ক্ষেত্ৰ চিনাক্ত কৰিছিল: দৰ্শনৰ কাম হৈছে পৃথিৱীখনক ৰূপান্তৰিত কৰা; শ্ৰেণী আৰু শ্ৰেণীৰ মাজত সংঘাত হয়; সম্পত্তিৰ ব্যক্তিগত মালিকীস্বত্বই দুখ আৰু শোষণৰ জন্ম দিয়ে; আৰু ভাল সমাজৰ বাবে ব্যক্তিগত সম্পত্তিক সামূহিকীকৰণ কৰাটো প্ৰয়োজনীয়।

তেওঁ দেখিলে যে এই চাৰিওটা বিষয়তে বুদ্ধ মাৰ্ক্সৰ লগত একমত। তেওঁ অৱশ্যে সমাজবাদৰ অনিবাৰ্যতা, ইতিহাসৰ অৰ্থনৈতিক ব্যাখ্যা, সৰ্বহাৰাৰ দৰিদ্ৰকৰণ, সৰ্বহাৰাৰ একনায়কত্ববাদ, ৰাষ্ট্ৰৰ পৰা মৰহি যোৱা আৰু ক্ষমতা দখলৰ মাধ্যম হিচাপে হিংসাৰ কৌশল আদিৰ থিচ্ছ নাকচ কৰিছিল।

তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে আত্মনিয়ন্ত্ৰণ আৰু সমাজৰ বাবে নৈতিক ভেটিৰ আহ্বান জনোৱা বৌদ্ধ ধৰ্মই সমাজবাদী প্ৰকল্পৰ বাবে হেৰাই যোৱা মাত্ৰাসমূহ যোগান ধৰিব পাৰে আৰু উদ্দেশ্যৰ বাবে মাৰ্ক্সবাদ আৰু বৌদ্ধ ধৰ্মৰ মাজত আলোচনাৰ আহ্বান জনাইছিল। সেয়েহে বৌদ্ধ ধৰ্মৰ উদাৰ আৰু আধুনিকতাবাদী মিত্ৰতা আন ঠাইত চলি থকাৰ সময়তে আশ্বেদকাৰে বৌদ্ধ ধৰ্মক মাৰ্ক্সবাদৰ ট্ৰেজেৰীত স্থানান্তৰিত কৰিব বিচাৰিছিল আৰু বিপৰীতে।

ধৰ্ম:

আশ্বেদকাৰৰ লেখাৰ এক বৃহৎ অংশই হিন্দু ধৰ্মৰ ওপৰত প্ৰত্যক্ষ প্ৰভাৱ পেলাইছিল, যাৰ অধিকাংশই তেওঁৰ জীৱনকালত অপ্ৰকাশিত আৰু প্ৰাৰম্ভিক খচৰা ৰূপত আছিল। মূলতঃ ১৯৪০ চনৰ দ্বিতীয়াৰ্ধৰ পৰা গ্ৰহণ কৰা এই অধ্যয়নসমূহত আশ্বেদকাৰে যুক্তি আৰু নৈতিকতাৰ ভিত্তিত সমাজখন প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ চেষ্টা কৰা বৌদ্ধ ধৰ্ম আৰ্য্যৰ অৱক্ষয়ৰ বিৰুদ্ধে সামাজিক আৰু মতাদৰ্শগত দুয়োটা দিশতে এক বৃহৎ বিপ্লৱ বুলি যুক্তি আগবঢ়াইছিল সমাজ।

ই বৰ্ণ ব্যৱস্থাক নিন্দা কৰি দুখীয়া, শোষিত আৰু নাৰীক আশাৰ সঞ্চাৰ কৰিছিল। ই বলিদান, পুৰোহিত আৰু অন্ধবিশ্বাসৰ বিৰুদ্ধে একত্ৰিত হৈছিল। বৌদ্ধ সংঘ সাধাৰণ মানুহক সৱলীকৰণ আৰু উন্নত কৰাৰ দিশত আন্দোলনৰ মঞ্চ হৈ পৰিল।

কিন্তু ব্ৰাহ্মণবাদে পৃথ্যামিত্ৰই আৰম্ভ কৰা প্ৰতিবিপ্লৱৰ জৰিয়তে বিপ্লৱৰ বিৰুদ্ধে প্ৰত্যুত্তৰ দিছিল। ইয়াত আশ্বেদকাৰে ঊনবিংশ আৰু বিংশ শতিকাৰ মূলসুঁতিৰ ইউৰোপীয় পৰিৱৰ্তনৰ ব্যাখ্যাৰ বাবে ব্যৱহৃত এটা নিৰ্দিষ্ট পৰিভাষা প্ৰয়োগ কৰিছিল আৰু তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে সংশ্লিষ্ট ব্যাখ্যা ভাৰতৰ বাবেও উপযুক্ত, যদিও প্ৰশ্ন কৰা সময়ছোৱা বহু দূৰত্বত আছিল।

আশ্বেদকাৰৰ বাবে প্ৰতিবিপ্লৱক বৈধতা প্ৰদান কৰা আৰু প্ৰতিষ্ঠা কৰা সাহিত্য আছিল সাধাৰণভাৱে স্মৃতি সাহিত্য আৰু বিশেষকৈ মনুস্মৃতি। ই মানুহক সামাজিক ভূমিকাত নিযুক্ত

কৰাৰ নীতিৰ জন্ম দিছিল, শূদ্ৰক দাসত্বলৈ হ্রাস কৰিছিল আৰু নাৰীক অপমানত নিন্দা কৰিছিল।

ইয়াৰ বিপৰীতে বৈদিক যুগত সামাজিক ভূমিকা নিৰ্ধাৰণৰ বাবে শাসক নীতি আছিল বৰ্ণ, মূল্যৰ নীতি, যিয়ে সমাজক স্তৰভিত্তিকভাৱে শৃংখলাবদ্ধ কৰিলেও বহল গতিশীলতাৰ অনুমতি দিছিল। আশ্বেদকাৰে যি সামাজিক ৰূপান্তৰৰ ট্ৰেজেৰী অনুসৰণ কৰিছিল, সেইকেইটা পৰ্যায়ত বিভক্ত কৰা হৈছিল: বৈদিক সমাজ আৰু ইয়াৰ আৰ্য সমাজলৈ অৱক্ষয়; বৌদ্ধ ধৰ্মৰ উত্থান আৰু ইয়াৰ সামাজিক আৰু নৈতিক ৰূপান্তৰ; আৰু শেষত প্ৰতিবিপ্লৱ আৰু ব্ৰাহ্মণ্যবাদৰ উত্থান।

আশ্বেদকাৰে বিচাৰি উলিয়াইছিল যে হিন্দু শাস্ত্ৰই এক ঐক্যবদ্ধ আৰু সুসংহত বুজাবুজিৰ বাবে নিজকে ধাৰলৈ নিদিয়ে। ধাৰা আৰু পৰম্পৰাৰ ভিতৰত আৰু তাৰ মাজতে ইয়াৰ মাজত শক্তিশালী বিতৰ্ক গঢ় লৈ উঠিছে। বেদৰ ভিতৰত বিভাজন আছে; উপনিষদ চিন্তা বৈদিক চিন্তাৰ লগত বিবাদত আছে; স্মৃতি সাহিত্যই শ্ৰুতি সাহিত্যৰ বিৰুদ্ধে যুক্তি আগবঢ়ায়; কেতিয়াবা বেদক শাস্ত্ৰতকৈ নিম্ন বুলি গণ্য কৰা হয়; দেৱতাবোৰ ইজনে সিজনৰ বিৰুদ্ধে থিয় হৈ আছে; আৰু তল্পক স্মৃতি সাহিত্যৰ বিপৰীতে গণনা কৰা হৈছে।

ৰাম আৰু কৃষ্ণৰ দৰে হিন্দু ধৰ্মৰ আইকনসকলে তেওঁলোকক পৰামৰ্শ দিব পৰাকৈ কম, এইখিনিতে যে তেওঁলোকৰ মাজত নৈতিকভাৱে উন্নীতকৰণৰ কোনো কথা নাই। তদুপৰি আশ্বেদকাৰে সাধাৰণতে অন্যান্য ভাৰতীয় পণ্ডিতসকলৰ তুলনাত হিন্দু ধৰ্মৰ কেন্দ্ৰীয় গ্ৰন্থসমূহৰ পিছৰ তাৰিখৰ কথা কোৱাৰ প্ৰৱণতা আছিল।

উপনিষদসমূহৰ ওপৰত তেওঁ বিশেষ মন্তব্য কৰা নাছিল, আৰু বাকী হিন্দু সাহিত্যৰ তুলনাত ইয়াৰ প্ৰতি তুলনামূলকভাৱে অনুকূল স্বভাৱ আছে। ১৯৩৬ চনৰ শেষৰ ফালে আশ্বেদকাৰে অনুভৱ কৰিছিল যে উপনিষদ চিন্তাৰ আধাৰত হিন্দু ধৰ্মৰ পুনৰ খচৰা প্ৰস্তুত কৰিব পৰা যাব। আশ্বেদকাৰৰ বাবে গীতা হৈছে উত্তৰ-বৌদ্ধ ধৰ্মৰ গ্ৰন্থ।

ই মূলতঃ কৰ্মকাণ্ড অৰ্থাৎ ধৰ্মীয় কাৰ্য আৰু পালনৰ প্ৰতিৰক্ষা, ইয়াৰ ওপৰত গজি উঠা উৎপত্তি আঁতৰাই। বৌদ্ধ ধৰ্মৰ উত্থান আৰু বেদৰ ৰীতি-নীতি আৰু আচাৰ-ব্যৱহাৰৰ প্ৰতি কেৱল আবেদনেৰে প্ৰথমটোৱে নিজকে ৰক্ষা কৰিব নোৱাৰাৰ প্ৰেক্ষাপটত বৌদ্ধ ধৰ্মক বচাবলৈ গীতাই দাৰ্শনিক যুক্তিৰ গোট আগবঢ়াইছে। তেওঁ বিচাৰি পায় যে গীতাই বদৰায়ণৰ ব্ৰহ্মসূত্ৰৰ বিৰুদ্ধে জয়মিনীৰ মিনামছৰ স্থিতি ৰক্ষা কৰে।

আশ্বেদকাৰে বৌদ্ধ ধৰ্মৰ এক নতুন ব্যাখ্যা গঢ়ি তুলিছিল যাৰ ফলত মন্তব্যকাৰীসকলে ইয়াক “আশ্বেদকাৰৰ বৌদ্ধ ধৰ্ম” বুলি অভিহিত কৰিছিল। তেওঁৰ মেগনাম অপাছ, দ্য বুদ্ধ এণ্ড হিজ ধৰ্ম্মাত তেওঁৰ গোটেই জীৱন চিন্তিত কেন্দ্ৰীয় বিষয়সমূহৰ ওপৰত আলোকপাত কৰা হৈছে আৰু তেওঁৰ দৃষ্টিভংগীক তেওঁৰ বিৰোধীসকলৰ দৃষ্টিভংগীৰ পৰা তীব্ৰভাৱে পৃথক কৰা হৈছে।

গ্ৰন্থখনত বুদ্ধৰ কেন্দ্ৰীয় শিক্ষাৰ লগতে ইয়াত নিৰ্মিত এটা টীকাও সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে। ধাৰাবাহিকখনে বুদ্ধৰ শিক্ষাক বৰ্তমানলৈ স্থানান্তৰিত কৰিছে আৰু মানৱতাৰ সন্মুখীন হোৱা সমস্যাসমূহৰ প্ৰতি সন্মান জনাই ইয়াৰ সমসাময়িক প্ৰাসংগিকতাক সূচাইছে। তেওঁ বৌদ্ধ

ধৰ্মক বিশ্বৰ সৈতে জড়িত, দুখীয়া আৰু শোষিতক বিশেষ সুবিধা প্ৰদান কৰা এক মতাদৰ্শ হিচাপে দেখিছিল।

আম্বেদকাৰে বাৰে বাৰে দৃঢ়তাৰে কৈছিল যে বুদ্ধৰ এটা সামাজিক বাৰ্তা আছে। তদুপৰি তেওঁ হিন্দু ধৰ্মৰ বিৰোধিতা কৰি বৌদ্ধ ধৰ্মৰ নিৰ্মাণ কৰিছিল এই যুক্তিৰে যে যদি বৌদ্ধ ধৰ্মত হিন্দু ধৰ্মৰ কিছু লেখ-জোখ থাকে তেন্তে সেইবোৰ ব্ৰাহ্মণিক আন্তঃপ্ৰৱেশৰ বাবে জগৰীয়া কৰিব পাৰি। আম্বেদকাৰে আন ধৰ্ম বিশেষকৈ ইছলাম আৰু খ্ৰীষ্টান ধৰ্মতকৈ বৌদ্ধ ধৰ্মৰ শ্ৰেষ্ঠত্বও সমৰ্থন কৰিছিল।

জাতি:

আম্বেদকাৰৰ লেখাৰ সময়ছোৱাত জাতি আৰু জাতি ব্যৱস্থাৰ বুজাবুজিত কিছুমান উল্লেখযোগ্য পৰিৱৰ্তন ঘটিছিল। প্ৰথম অৱস্থাত তেওঁ যুক্তি দিছিল যে জাতিৰ বৈশিষ্ট্য হৈছে অন্তৰ্বিবাহ, যিটোক বহিঃবিবাহৰ দ্বাৰা ভাগ কৰা সাংস্কৃতিক পৰিৱেশত আৰোপ কৰা হয়। তেওঁ সতী, বাল্যবিবাহ আৰু বিধৱাৰ পুনৰ বিবাহ নিষেধাজ্ঞা আদি অশুভবোৰ জাতিৰ পৰিণতি বুলি মত প্ৰকাশ কৰিছিল।

তদুপৰি যদি কোনো জাতিয়ে নিজৰ সীমা বন্ধ কৰি দিয়ে তেন্তে আন জাতিবোৰেও সেই অনুসৰণ কৰিবলৈ বাধ্য হৈছিল। ব্ৰাহ্মণসকলে নিজকে সামাজিকভাৱে বন্ধ কৰি দিয়াৰ ফলত প্ৰথমে জাতি ব্যৱস্থাৰ জন্ম হৈছিল। আম্বেদকাৰে জাতিৰ এণ্ড'গামাছ বৈশিষ্ট্যৰ ওপৰত গুৰুত্ব দি থাকিল যদিও অন্যান্য বৈশিষ্ট্য যেনে শ্ৰম বিভাজন, আন্তঃখাদ্যৰ অনুপস্থিতি আৰু জন্মৰ নীতিৰ সৈতে ৰছীৰে বান্ধি ৰাখিলে, যিটো তেওঁ আগতে বহুলাংশে এণ্ড'গেমীৰ ভিতৰত গ্ৰহণ কৰিছিল।

তেওঁ এইটোও বিচাৰি উলিয়াইছিল যে জাতি নামটো এটা গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য, যিয়ে জাতি ব্যৱস্থাৰ নীতিগত লংঘনত বৈষম্য ৰাখে। গ্ৰেডেড বৈষম্যই সৰ্বাধিক জাতিৰ সদস্যসকলৰ মাজত সমতাৰ প্ৰসাৰ সীমাবদ্ধ কৰি ৰাখে। আম্বেদকাৰে ভাবিছিল যে জাতি হিন্দু ধৰ্মৰ এক অপৰিহাৰ্য বৈশিষ্ট্য।

যদিও কেইজনমান সংস্কাৰকে হয়তো ইয়াক ধিক্কাৰ দিছে, হিন্দুৰ বিপুল সংখ্যকৰ বাবে গভীৰভাৱে ৰখা ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ স্পষ্ট উলংঘা কৰি জাতিৰ সংহিতা ভংগ কৰা। তেওঁ গান্ধীক প্ৰথম অৱস্থাত জাতিৰ সদস্যপদ কৰা আৰু পিছলৈ ইয়াৰ বিৰোধিতা কৰা কিন্তু তাৰ পৰিৱৰ্তে বৰ্ণক সমৰ্থন কৰা দেখিলে। গান্ধীৰ বৰ্ণৰ ধাৰণাটো জাতিৰ ধাৰণাৰ সৈতে একে, অৰ্থাৎ মূল্যৰ ভিত্তিত নহয়, জন্মৰ ভিত্তিত সামাজিক এজেন্ট নিযুক্তি দিয়া।

ইয়াৰ ফলত গ্ৰেডেড বৈষম্য আৰু স্বাধীনতা আৰু সমতাক অস্বীকাৰ কৰা হৈছিল, সামাজিক সম্পৰ্ক যিয়ে সম্প্ৰদায়ৰ বন্ধনৰ জন্ম দিব নোৱাৰে। আম্বেদকাৰে যি সমাধানৰ প্ৰস্তাৱ দিছিল সেয়া আছিল জাতিৰ বিনাশ। তেওঁ এই উদ্দেশ্যে আন্তঃজাতীয় বিবাহ আৰু আন্তঃভোজ

খোৱাৰ পৰামৰ্শ দিছিল যদিও পিছৰটো নিজৰ বাবেই কোনো ধৰণৰ চিৰস্থায়ী বন্ধন গঢ়ি তুলিব নোৱাৰাকৈয়ে অতি দুৰ্বল।

তদুপৰি তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে বংশগত পুৰোহিতৰ পদ যাব লাগে আৰু ৰাষ্ট্ৰই প্ৰমাণিত কৰা উপযুক্ত অৰ্থতাবে সমৃদ্ধ সকলো সহ-ধৰ্মবাদীৰ বাবে ই মুকলি হৈ থাকিব লাগে। আশ্বেদকাৰে অৱশ্যে এই পৰামৰ্শসমূহ হিন্দুসকলৰ বাবে গ্ৰহণযোগ্য নহ'ব বুলি অনুভৱ কৰিছিল। ১৯৩০ চনৰ আৰম্ভণিৰ পিছত তেওঁ হিন্দু সংহিতা বিধেয়কৰ সৈতে থকাৰ সময়ত এটা বিশ্বাসৰ বাহিৰে হিন্দু ধৰ্ম সংস্কাৰৰ যিকোনো আশা এৰি দিলে যিটো এক প্ৰকাৰে ১৯২০ চনত তেওঁ নিজৰ বাবে নিৰ্ধাৰণ কৰা এজেণ্ডাৰ ধাৰাবাহিকতা আছিল।

অস্পৃশ্যতা:

আশ্বেদকাৰৰ অস্পৃশ্যতাৰ সৈতে জড়িততা, এজন গৱেষক, বৌদ্ধিক আৰু কৰ্মী হিচাপে, জাতিৰ ওপৰত তেওঁৰ দৃষ্টিভংগীৰ তুলনাত বহুত বেছি সূক্ষ্ম, দ্বিধাগ্ৰস্ত কিন্তু অন্তৰংগ, য'ত তেওঁ অধিক শক্তিশালী বিচাৰ আগবঢ়াবলৈ আৰু সমাধান আগবঢ়াবলৈ সাজু। অৱশ্যে অস্পৃশ্যতাৰ লগত প্ৰায়ে শব্দৰ বিফলতা দেখা যায়। শোক খণ্ডৰ লগত মিলি যায়।

তেওঁ প্ৰায়ে উচ্চাৰণ কৰে যে এই ধৰণৰ প্ৰতিষ্ঠান এটাক কেনেকৈ সহ্য কৰা হৈছে আনকি ৰক্ষা কৰা হৈছে। ইয়াৰ সৈতে জড়িত হোৱাৰ ক্ষেত্ৰত আনৰ সঁচা কথাৰ ওপৰত তেওঁ গভীৰ সন্দেহ প্ৰকাশ কৰে। তেওঁ অস্পৃশ্যতাৰ প্ৰতিষ্ঠানটোক জাতিৰ পৰা পৃথক কৰিছিল যদিও প্ৰথমটোক দ্বিতীয়টোৱে শক্তিশালী কৰে আৰু ব্ৰাহ্মণবাদ দুয়োটাৰে শত্ৰু গঠন কৰিছিল।

তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে বাহিৰৰ মানুহে সেই পৰিঘটনাবোৰ বুজিবলৈ টান। তেওঁ ভাবিছিল যে অস্পৃশ্যসকলৰ দুৰ্দশা লাঘৱ কৰাৰ দিশত মানৱীয় সহানুভূতি আগলুক হ'ব, কিন্তু একে সময়তে পাৰ হ'বলগীয়া বাধাসমূহো আশা কৰিছিল – যুগ যুগ ধৰি চলি অহা পক্ষপাতিত্ব, স্বার্থ, ধৰ্মীয় প্ৰতিশোধ, ওপৰৰ সামাজিক পিৰামিডৰ বোজা আৰু দুৰ্বল সম্পদৰ দ্বাৰা গঠিত বাধা যে অস্পৃশ্যসকলে গোট খাব পাৰে।

তেওঁ দেখিলে যে ঔপনিৱেশিক প্ৰশাসনে অস্পৃশ্যসকলৰ ভাগ্যৰ উন্নতি সাধন কৰাত বিশেষ একো কাম কৰা নাছিল। তেওঁ যুক্তি দিছিল যে ইছলাম আৰু খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ ট্ৰেক-ৰেকৰ্ড, এই ক্ষেত্ৰতো প্ৰশংসনীয় নহয়, যদিও তেওঁলোকে হয়তো নিজৰ ধৰ্মীয় বিশ্বাসৰ অবিচ্ছেদ্য অস্পৃশ্যতাক গ্ৰহণ নকৰিব।

আশ্বেদকাৰে অনুভৱ কৰিছিল যে অস্পৃশ্যসকলে নিজৰ যুদ্ধ নিজেই কৰিব লাগিব আৰু যদি আনে তেওঁলোকৰ বাবে চিন্তিত হয়, তেন্তে, তেওঁলোকৰ সমাধান নিৰ্ধাৰণ কৰাতকৈ তেওঁলোকক যুঁজ দিয়াত সহায় কৰাত এনে চিন্তা প্ৰকাশ কৰিব লাগিব। তেওঁ অস্পৃশ্য লোকৰ অস্তিত্ব অস্বীকাৰ কৰাৰ প্ৰচেষ্টা আৰু তেওঁলোকৰ জনসংখ্যাৰ অনুপাত হ্রাস কৰি তেওঁলোকৰ পৰ্যাপ্ত ৰাজনৈতিক উপস্থিতি অস্বীকাৰ কৰাৰ প্ৰচেষ্টাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰে।

তেওঁ সমান্তৰাল গোচৰ বুলি কোৱা গোচৰবোৰৰ সৈতে তুলনাৰ আশ্ৰয় লৈছিল, যেনে দাস আৰু ইহুদীসকলৰ প্ৰতি কৰা ব্যৱহাৰ কিন্তু অস্পৃশ্যসকলৰ ভাগ্য তেওঁলোকৰ তুলনাত বেয়া বুলি বিবেচনা কৰিছিল। তেওঁ যুক্তি দিছিল যে পাৰ্থক্য আৰু বিভাজনৰ মাজতো সকলো অস্পৃশ্যই

জাতিগত হিন্দুৰ পৰা সাধাৰণ অসুবিধা আৰু ব্যৱহাৰৰ ভাগ বতৰা কৰে: তেওঁলোকে গেট'ত থাকে; তেওঁলোকক সাৰ্বজনীনভাৱে তুচ্ছজ্ঞান কৰা হৈছিল আৰু ভাঁজৰ বাহিৰত ৰখা হৈছিল। তেওঁ অস্পৃশ্যসকলৰ আন্দোলনৰ গতিপথৰ চিত্ৰাংকিত বিৱৰণ বজাই ৰাখিছিল যদিও এইটো বম্বে ৰাষ্ট্ৰপতিৰ আন্দোলনৰ বিষয়ে বহুত বেছি নিৰ্দিষ্ট আছিল। তেওঁ গান্ধীয়ে অস্পৃশ্যতা আঁতৰোৱাৰ প্ৰচেষ্টাক তুচ্ছ-তাচ্ছিল্য কৰিছিল আৰু ইয়াক অস্পৃশ্যক দয়াৰে ক্ৰয় কৰাৰ লক্ষ্যৰে কেৱল মুখাৱয়ব বুলি অভিহিত কৰিছিল।

এনে থিছিছৰ পক্ষ ল'বলৈ তেওঁ বিপুল অভিজ্ঞতাভিত্তিক তথ্য উপস্থাপন কৰিছিল, আৰু অস্পৃশ্যতাৰ সন্মুখীন হ'বলৈ নিজৰ কৌশলৰ পৰামৰ্শ দিছিল, অস্পৃশ্যসকলক গান্ধীবাদৰ ফান্দত নপৰিবলৈ সক্ষম কৰিছিল। তেওঁ তেওঁলোকক ৰাজনৈতিক ক্ষমতাৰ বাবে যুঁজিবলৈ উপদেশ দিছিল। যদিও তেওঁ খ্ৰীষ্টান আৰু মুছলমানৰ মাজত অস্পৃশ্যৰ ভাগ্যক ভাল বুলি বিবেচনা কৰা নাছিল, তথাপিও তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে তেওঁলোকৰ হাতত এটা উত্তম বিকল্প আছে কাৰণ তেওঁলোকে অস্পৃশ্যতাক ধৰ্মীয় নীতি হিচাপে গ্ৰহণ কৰা নাছিল। তেওঁলোকৰ ৰাজনৈতিক পৰিসৰৰ ভিতৰত অস্পৃশ্যসকলক সহযোগিতা কৰিবলৈ আনে আগবঢ়োৱা ইংগিতৰ প্ৰতিও আশ্বেদকাৰ গভীৰ সংবেদনশীল আছিল।

ইতিহাসত অস্পৃশ্যতাৰ উৎপত্তিৰ প্ৰশ্নত আশ্বেদকাৰ খুব কমেইহে সোমাইছিল। জাতিৰ লগত কোনো সম্পৰ্ক আছে বুলি কৰা পৰামৰ্শক তেওঁ খণ্ডন কৰিছিল, আৰু জাতিটোৰ ভিত্তিও জাতিত আছে বুলি কোৱা স্থিতিৰ সমৰ্থন কৰা নাছিল। কিন্তু এটা দৃষ্টান্তত তেওঁ এটা অতি কল্পনাপ্ৰসূত থিছিছ প্ৰস্তাৱ কৰিছিল যে অস্পৃশ্যসকল হৈছে গাঁৱৰ সম্প্ৰদায়ৰ বাহিৰৰ অঞ্চলত বাস কৰা ভগ্ন পুৰুষ যিসকলে বৌদ্ধ ধৰ্ম আৰু গো-মাংস খোৱা ত্যাগ কৰিবলৈ অস্বীকাৰ কৰাৰ বাবে অস্পৃশ্য বুলি নিন্দা কৰিবলৈ ধৰিলে।

এই থিছিছখনো তেওঁ পিছলৈ কোনো কেন্দ্ৰীয়ভাৱে পুনৰাবৃত্তি কৰা নাছিল। মন কৰিবলগীয়া যে এই থিছিছটো প্ৰস্তাৱ কৰা হৈছিল যেতিয়া আশ্বেদকাৰে এই স্বীকৃতিৰ বাবে যুঁজি আছিল যে ভাৰতত অস্পৃশ্যসকল এটা সুকীয়া উপাদান আৰু, সেয়েহে, উপযুক্ত সুৰক্ষাৰ সৈতে সাংবিধানিকভাৱে বিকশিত কৰা উচিত, আনহাতে ঔপনিৱেশিক প্ৰশাসন আৰু গান্ধীবাদী নেতৃত্বই কেৱল... মুছলমান আৰু শিখক সুকীয়া সম্প্ৰদায় হিচাপে।

পৰিচয়:

অস্পৃশ্যসকলৰ ক্ষেত্ৰত হোৱাৰ দৰেই আশ্বেদকাৰেও শূদ্ৰসকলৰ এক সুকীয়া পৰিচয় গঢ়ি তোলাৰ চেষ্টা কৰিছিল আৰু এইটোও ১৯৪০ চনৰ দ্বিতীয়াৰ্ধত। তেওঁ নিজকে অৱলম্বনৰ সৈতে চিনাক্ত কৰি ভাৰতীয় সভ্যতাৰ সংকেত কৃতিত্বক ইয়াৰ ওপৰত আৰোপ কৰি অ-আৰ্য্য নগা পৰিচয় গঢ়ি তোলাৰ চেষ্টা কৰিছিল। আৰ্য্য আৰু নগাৰ সংঘৰ্ষৰ বিষয়েও তেওঁ কৰিবলগীয়াতকৈ বহু বেছি বিশদভাৱে লিখাৰ প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াইছিল। কিন্তু তেওঁৰ নগা পৰিচয়ৰ অন্বেষণ যথেষ্ট পাতল হৈয়েই থাকিল।

আমি আশ্বেদকাৰৰ ৰচনাত আদিম জনজাতি আৰু 'অপৰাধী' জনজাতি বুলি কোৱা জনজাতিবোৰৰ বিষয়ে বহু আলোচনা পাওঁ। তেওঁ তেওঁলোকক মূলতঃ সভ্যতাৰ শেঁতা পৰা বাহিৰৰ বুলি ভাবে আৰু তেওঁলোকক এনে উপমানৱীয় স্তৰত আৱদ্ধ কৰি ৰখাৰ বাবে হিন্দু

ধৰ্মক দোষাৰোপ কৰিছিল। সহনশীলতাৰ নামত এনে অৱনতিৰ প্ৰতি তেওঁলোকৰ মনোভাৱক শলাগ লৈ হিন্দুসকলক উপহাস কৰিছিল।

আশ্বেদকাৰে অৱশ্যে জনজাতীয় সংস্কৃতিক অন্বেষণ কৰা নাছিল আৰু লগতে তেওঁলোকৰ সৈতে ৰাজনৈতিক দলং নিৰ্মাণৰ চেষ্টাও কৰা নাছিল যদিও বঞ্চনাৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে অস্পৃশ্য আৰু এই সম্প্ৰদায়সমূহে এক উমৈহতীয়া সমষ্টি গঠন কৰিছিল। আশ্বেদকাৰে ভাৰতৰ আন অসংখ্য পৰিচয় যেনে উপ-জাতি, জাতি, স্পৰ্শযোগ্য আৰু অস্পৃশ্যৰ দৰে জাতিৰ গোট, দুবাৰ জন্ম হোৱা বা ‘পুনৰুজ্জীৱিত’ জাতি আৰু শূদ্ৰ ধৰ্মীয় গোট, আঞ্চলিক পৰিচয় আৰু কেতিয়াবা পাৰস্পৰিকতাৰ ফলত হোৱা পৰিচয় আদিক স্বীকৃতি দিছিল এই সকলোবোৰ গোটক শক্তিশালী কৰা।

আশ্বেদকাৰে ভাষিক আৰু সাংস্কৃতিক পৰিচয়ৰ উপস্থিতি স্বীকাৰ কৰিছিল যদিও সেইবোৰৰ প্ৰতি তেওঁৰ গভীৰ সন্দেহ আছিল। নিজকে জাতীয়তা হিচাপে নিষ্ক্ষেপ কৰাটো তেওঁলোকৰ উৎপাদনশীলতাই তেওঁক আশংকা কৰাই নহয় বৰঞ্চ প্ৰভাৱশালী পৰিচয়ৰ অংশীদাৰ নহোৱা সংখ্যালঘুসকলক বাদ দিয়াৰ প্ৰৱণতাইহে তেওঁক আশংকা কৰি তুলিছে।

তেওঁ অৱশ্যে পৰিচয়ৰ সত্যটোক গুৰুত্বসহকাৰে বিবেচনা কৰিছিল, তেওঁ এজন ৰক্ষণশীল বুলি কোৱাৰ দৈৰ্ঘ্যলৈকে গৈছিল যদিও পৰিচয় আইনৰ শাসন, উন্নয়ন, ন্যায় আৰু অংশগ্ৰহণৰ দাবীৰ পৰিসীমাৰ ভিতৰত থাকিব লাগে বুলি যুক্তি দিছিল। একেবোৰ কাৰণতে ভাষিক অৱস্থাৰ সমস্যাৰ আদৰ্শ সমাধান “এটা ভাষা, এটা ৰাজ্য” নহয় বৰঞ্চ “এখন ৰাজ্য, এটা ভাষা”হে।

ভাৰতত সামাজিক সংস্কাৰ বিংশ শতিকাৰ প্ৰথম দশকত ক্ৰমান্বয়ে আঞ্চলিক পৰিসৰত খণ্ডিত হৈ উদীয়মান আঞ্চলিক পৰিচয়ৰ অংশ হৈ পৰিছিল। আশ্বেদকাৰে পুনৰবাৰ সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত সংস্কাৰৰ প্ৰশ্নটোক পুনৰ কেন্দ্ৰীভূত কৰিলে আৰু এক প্ৰকাৰে জৱাহৰলাল নেহৰু আদিৰ অস্থিৰতাৰ মাজতো গান্ধীক ইয়াক অগ্ৰাধিকাৰ দিবলৈ বাধ্য কৰালে।

শ্ৰমিক শ্ৰেণীৰ আন্দোলনৰ প্ৰতিও আশ্বেদকাৰে সক্ৰিয় আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰিছিল আৰু কেতিয়াবা ট্ৰেড ইউনিয়নত আনুষ্ঠানিক পদবীও দখল কৰিছিল। দুটা দশকৰো অধিক সময় ধৰি শ্ৰমিক শ্ৰেণীৰ স্থানীয়তাত বাস কৰি অহাৰ দৰেই তেওঁ তেওঁলোকৰ উদ্বেগ বুজি পাইছিল। অৱশ্যে তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে ভাৰতীয় শ্ৰমিক শ্ৰেণীয়ে জাতিগত প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিবলৈ অহা নাই।

ইয়াৰ বিপৰীতে ঔদ্যোগিক প্ৰতিষ্ঠানসমূহত শ্ৰম বিভাজন জাতি সম্পৰ্কৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি কৰা হৈছিল আৰু তেওঁ আঙুলিয়াই দিছিল যে যেতিয়ালৈকে শ্ৰমিক শ্ৰেণীটো জাতিত খণ্ডিত হৈ থাকিব, তেতিয়ালৈকে তেওঁলোকৰ উমৈহতীয়া বান্ধোনটো অতি ভংগুৰ বুলি প্ৰমাণিত হ’ব যাতে দৃঢ় সংগ্ৰাম চলাব নোৱাৰে।

অৰ্থনীতি:

ৰাজনীতি আৰু ধৰ্মৰ ক্ষেত্ৰখনৰ দৰে নহয়, অৰ্থনৈতিক চিন্তা আৰু বিষয়ৰ সম্পৰ্কত আশ্বেদকাৰৰ হস্তক্ষেপ দীৰ্ঘদিন ধৰি স্থায়ী হ’লেও মাজে মাজে আছিল। কলম্বিয়া বিশ্ববিদ্যালয়ত স্নাতকোত্তৰ ডিগ্ৰীৰ বাবে আশ্বেদকাৰে এখন দীঘলীয়া গৱেষণা পত্ৰ লিখিছিল, যিটো তেওঁ অৱশেষত জমা দিয়া নাছিল। ইয়াৰ শিৰোনাম আছিল প্ৰাচীন ভাৰতীয় বাণিজ্য

আৰু ইয়াত তিনিটা আকৰ্ষণীয় অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হৈছিল অধ্যায়সমূহ, অৰ্থাৎ, “মধ্যপ্ৰাচ্যৰ সৈতে ভাৰতৰ বাণিজ্যিক সম্পৰ্ক”,

'মধ্যযুগত ভাৰতৰ বাণিজ্যিক সম্পৰ্ক', আৰু 'মুকুট চৰকাৰৰ প্ৰাকক্ষণত ভাৰত'। ই ভাৰতক এখন ভূমি হিচাপে প্ৰক্ষেপ কৰিছিল, যাৰ অৰ্থনীতিৰ প্ৰকৃতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি আন দেশৰ সৈতে গভীৰ আৰু বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ সম্পৰ্ক আছে। ভাৰতত কোম্পানীৰ শাসনৰ শোষণমূলক স্বৰূপ তেওঁ অতি জীৱন্তভাৱে চিত্ৰিত কৰিছিল। ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীৰ প্ৰশাসন আৰু বিত্তত আশ্বেদকাৰে ইষ্ট ইণ্ডিয়া কোম্পানীটোৰ সংগঠন, ইয়াৰ ৰাজহৰ উৎস আৰু ১৮৫৭ চনলৈকে ব্যয়ৰ সামগ্ৰীৰ বিষয়ে স্পষ্ট বিৱৰণ দিছিল।

ব্ৰিটিছ ভাৰতৰ প্ৰাদেশিক বিত্তৰ বিৱৰ্তন ১৮৩৩ চনৰ পৰা ১৯১৯ চনলৈকে ব্ৰিটিছ ভাৰতৰ প্ৰদেশ আৰু কেন্দ্ৰৰ ওপৰত বানাডেৰ কামৰ ওপৰত নিৰ্মাণ কৰা হৈছে। কেন্দ্ৰীকৰণ আৰু বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ যুক্তিসমূহে বৰ্তমানৰ আমাৰ যুক্তিৰ প্ৰায় প্ৰতিধ্বনি দিয়ে: আশ্বেদকাৰে নিজেই নীতিৰ ওপৰত বিত্তীয় বিকেন্দ্ৰীকৰণৰ বিচ্ছিন্নভাৱে স্বাক্ষৰ কৰিছে ক্ষমতা আৰু দায়িত্ব সেই স্তৰৰ হ'ব লাগে যিয়ে ইয়াৰ সৰ্বোত্তম ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

এনে আবণ্টনে ৰাজ্যসমূহক শক্তিশালী আৰু কাৰ্যক্ষম কৰি তোলাৰ লগতে শক্তিশালী আৰু ফলপ্ৰসূ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ দিশতো অৰিহণা যোগাব, ইয়াৰ পৰা সেই ক্ষমতা আৰু দায়িত্ব কাঢ়ি লৈ যিটো ই ফলপ্ৰসূভাৱে প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰে।

লণ্ডন স্কুল অৱ ইকনমিক্সৰ ডক্টৰেট ডিগ্ৰীৰ থিছিছত আশ্বেদকাৰে ১৮৩৫ চনত ভাৰতত প্ৰৱৰ্তন কৰা ৰূপৰ মানদণ্ড বা পণ্ডিতসকলে প্ৰস্তাৱ কৰা সোণৰ বিনিময় মানদণ্ডৰ পৰিৱৰ্তে সোণৰ মানদণ্ডৰ পক্ষপাতী আছিল অধ্যাপক কেইনছ।

অৰ্থনীতিৰ ক্ষেত্ৰখনত এই বৃহৎ আগ্ৰাসনৰ পিছত আশ্বেদকাৰে এই ক্ষেত্ৰত মাত্ৰ কিছুমান নিৰ্বাচিত হস্তক্ষেপহে কৰিছিল। কৃষিৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁৰ নীতিগত হস্তক্ষেপ মূলতঃ চাৰিটা আছিল: তেওঁ প্ৰত্যক্ষ উৎপাদক আৰু ৰাষ্ট্ৰৰ মাজত মধ্যস্থতাকাৰী বিলুপ্ত কৰাৰ দাবী জনাইছিল যিটো উদাহৰণস্বৰূপে কংকনত প্ৰচলিত ‘খোটি’ ব্যৱস্থাত প্ৰকাশ পাইছিল।

নিম্নবৰ্ণৰ অন্তৰ্গত নীচ জনসেৱকৰ ওপৰত জাপি দিয়া পৰম্পৰাগত বাধ্যবাধকতা বন্ধ কৰি তাৰ ঠাইত চুক্তিবদ্ধ বাধ্যবাধকতা স্থাপনৰ দাবী জনায়। তেওঁ কৃষিৰ ৰাষ্ট্ৰীয়কৰণ আৰু সকলো উদ্বৃত্ত ভূমি অনুসূচিত জাতিলৈ বিতৰণ কৰাৰ পৰামৰ্শ আগবঢ়ায়।

১৯১৭ চনত আশ্বেদকাৰে ‘ভাৰতত ক্ষুদ্ৰ হোল্ডিংছ আৰু ইয়াৰ প্ৰতিকাৰ’ৰ ওপৰত এটা দীঘলীয়া প্ৰবন্ধ উলিয়াইছিল, যদিও তেওঁ হোল্ডিং বৃদ্ধিৰ বাবে তেতিয়াৰ প্ৰচলিত স্থানলৈ অযোগ্য সমৰ্থন আগবঢ়োৱা নাছিল যদিও হোল্ডিং একত্ৰিত কৰাৰ যুক্তি দিছিল। তেওঁৰ স্থিতি আছিল: “এজন কৃষকৰ বাবে এটা হোল্ডিং অতি সৰু বা অতি ডাঙৰ, তেওঁৰ হাতত থকা আন উৎপাদন কাৰকসমূহৰ বাবে যিটো তেওঁৰ হোল্ডিংক অৰ্থনৈতিক উদ্যোগ হিচাপে খেতি আগবঢ়াই নিবলৈ প্ৰয়োজনীয়।”

ঔপনিৱেশিকতাবাদ আৰু জাতীয়তাবাদ:

আশ্বেদকাৰৰ ঔপনিৱেশিকতাবাদৰ সমালোচনা অৰ্থনীতিৰ পৰা আৰম্ভ কৰি ঔপনিৱেশিক বক্তৃত্যৰ প্ৰকৃতিলৈকে এক সমগ্ৰ বৰ্ণালীত বিস্তৃত। পিছৰ ক্ষেত্ৰত আশ্বেদকাৰে বক্তৃত্যৰ চৰ্ত সলনি কৰিবলৈ দাবী জনায়। ঔপনিৱেশিকতাবাদৰ সপক্ষে তেওঁৰ কোনো প্ৰতিৰক্ষা নাছিল

যদিও যিসকলে জনসাধাৰণৰ নামত পক্ষপাতমূলক উদ্দেশ্যৰ প্ৰচাৰ নকৰে তেওঁলোকৰ হাতলৈ ক্ষমতা যোৱাটো তেওঁ নিবিচাৰিছিল।

আশ্বেদকাৰৰ বিবেচিত বিচাৰ আছিল যে ঔপনিৱেশিকতাবাদে অস্পৃশ্যসকলক কম উপকৃত কৰিছিল, কেৱল আইনৰ শাসন উদ্বোধন কৰা, তেওঁলোকৰ বাবে কিছু ঠাই দিয়াৰ বাহিৰে। তেওঁ প্ৰাপ্তবয়স্ক ফ্ৰেঞ্চাইজিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এখন দায়িত্বশীল আৰু জবাবদিহি চৰকাৰৰ ওপৰত জোৰ দিছিল, আৰু ভাৰতৰ প্ৰথম শীৰ্ষ পৰ্যায়ৰ নেতাসকলৰ ভিতৰত এজন আছিল যিয়ে ছাইমন কমিচনৰ সন্মুখত দাখিল কৰাৰ আৰম্ভণিতে, সম্ভৱপৰ শক্তিশালী চৰ্তত, সাৰ্বজনীন প্ৰাপ্তবয়স্ক ফ্ৰেঞ্চাইজিৰ দাবী কৰিছিল।

কিন্তু বিশেষকৈ দ্বিতীয় বিশ্বযুদ্ধৰ অভিজ্ঞতাৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি আশ্বেদকাৰ জাতীয়তাবাদৰ প্ৰতি সতৰ্ক হৈ থাকিল। তেওঁ মূলতঃ ন্যায় আৰু গণতন্ত্ৰ ৰক্ষাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি অধিকাৰৰ শাসন ব্যৱস্থাৰ প্ৰতি চিন্তিত আছিল। এক প্ৰকাৰে ১৯৪০ চনত মুছলিম লীগে পৃথক পাকিস্তানৰ দাবী উত্থাপন কৰাৰ সময়ত তেওঁ জাতীয়তাবাদৰ সৈতে গুৰুত্বসহকাৰে জড়িত হ'বলৈ বাধ্য হৈছিল।

জাতীয়তাবাদৰ প্ৰতি সন্মান জনাই আশ্বেদকাৰে ইচ্ছাকৃত কাৰকটোৰ ওপৰত যথেষ্ট গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে এবাৰ বৃহৎ জনসাধাৰণে নিজকে জাতীয়তা বুলি বিশ্বাস কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিলে, তেতিয়া, পৃথক জাতি হিচাপে তেওঁলোকৰ পৰিচয়ৰ সন্মুখীন হ'ব লাগিব। এই প্ৰৱণতাক তীব্ৰতৰ কৰি তোলাৰ বাবে তেওঁ কংগ্ৰেছ আৰু মুছলিম লীগ দুয়োটাকে দোষাৰোপ কৰে।

তেওঁ অৱশ্যে অনুভৱ কৰিছিল যে বিভিন্ন জাতি-জনগোষ্ঠী প্ৰায়ে একেখন ৰাজ্যৰ ভিতৰতে থাকি গৈছে আৰু ইয়াৰ লগত জড়িত জীৱন-যাপনৰ চৰ্তসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰি আহিছে। জাতীয় আত্মনিয়ন্ত্ৰণ অনিবাৰ্য কথা নহয়, কিন্তু জাতিসমূহে একক ৰাজ্যত একেলগে থাকিবলৈ সিদ্ধান্ত লয় নে নিজৰ পথত আগবাঢ়িব বিচাৰে, তাৰ লাভ-লোকচানৰ মূল্যায়ন কৰিব লাগিব। তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে কিছুমান বিশেষ চৰ্তত হয়তো সংযুক্ত ৰাষ্ট্ৰত জীয়াই থকাতকৈ পৃথক হোৱাটোৱেই ভাল হ'ব।

ইয়াৰ বহল মতাদৰ্শগত প্ৰভাৱৰ বাহিৰে আন্তঃৰাষ্ট্ৰীয় সম্পৰ্কৰ প্ৰতি আশ্বেদকাৰে সক্ৰিয় আগ্ৰহ প্ৰকাশ কৰা নাছিল। কিন্তু, য'ত কিছুমান বিষয় আছিল যিবোৰ তেওঁ ভাৰতৰ ভৱিষ্যতৰ বাবে তাৎপৰ্যপূৰ্ণ বুলি অনুভৱ কৰিছিল। এছিয়াত আৰু বৌদ্ধ ধৰ্মৰ সৈতে মিহলি হোৱা সাংস্কৃতিক পৰম্পৰাত তেওঁ ভাৰতৰ স্থান দৃঢ়ভাৱে স্থাপন কৰিছিল। বিশেষকৈ যুগ যুগ ধৰি চলি অহা কৌশলগত স্বার্থৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি তেওঁ কমিউনিষ্ট ব্লকৰ পৰা ভাৰতৰ প্ৰতি ভাবুকি দেখিছিল।

কমিউনিষ্ট চীনে তিব্বত দখল কৰা আৰু এই বিষয়ত নেহৰু চৰকাৰৰ সঁহাৰিৰ প্ৰতি তেওঁ গভীৰভাৱে চিন্তিত আছিল। জম্মু-কাশ্মীৰ সন্দৰ্ভত তেওঁৰ মতামত আছিল যে ইয়াত কাশ্মীৰ, জম্মু আৰু লাডাখ তিনিটা অঞ্চল সামৰি লোৱা হৈছে। তেওঁ কাশ্মীৰক পাকিস্তানৰ হাতত গতাই দিয়া আৰু বাকী দুটা অঞ্চলক ভাৰতৰ সৈতে একত্ৰিত কৰাটো উচিত বুলি বিবেচনা কৰিছিল।

সাংবিধানিক গণতন্ত্র:

আম্বেদকাৰৰ কামৰ প্ৰধান ক্ষেত্ৰ আছিল সাংবিধানিক গণতন্ত্র। তেওঁ বিশ্বৰ বিভিন্ন সাংবিধানৰ ব্যাখ্যা কৰাত পাকৈত আছিল, বিশেষকৈ যিবোৰ সাংবিধান গণতন্ত্ৰৰ প্ৰতি দায়বদ্ধ আছিল সিমানখিনি গুৰুত্বপূৰ্ণ, লগতে ইয়াৰ সাংবিধানিক বিকাশৰ ক্ষেত্ৰতো তেওঁ পাকৈত আছিল। এই কথা স্পষ্ট হৈ পৰে যদিহে আমি বিভিন্ন সাংবিধানৰ বিষয়ে, সাংবিধান সভাৰ বিতৰ্কত উত্থাপন কৰা উল্লেখসমূহ লক্ষ্য কৰোঁ।

১৯২০ চনৰ মাজভাগৰ পৰা ভাৰতৰ সাংবিধানিক বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত তেওঁ গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰিছিল আৰু ইউনিফৰ্ম চিভিল কোডৰ দৰে কিছুমান বিষয়ত তেওঁ ভাৰতত বিতৰ্কৰ বিষয় হৈ অহা কিছুমান ডাঙৰ বিষয়ৰ আগজাননী দিব লাগিছিল। আম্বেদকাৰে ভাৰতৰ দৰে জটিল ৰাজনীতিৰ বাবে সাংবিধানিকতাৰ কিছুমান মৌলিক নীতি বিকশিত কৰিছিল যদিও যুক্তি দিছিল যে শেষত তেওঁলোকৰ স্থিতিস্থাপকতা সাংবিধানিক নৈতিকতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব।

আম্বেদকাৰে আইনৰ কেইবাটাও গুৰুত্বপূৰ্ণ বিষয়তো গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল। আচলতে তেওঁৰ বৃহত্তৰ সামাজিক আৰু মতাদৰ্শগত বুজাবুজিৰ আশ্ৰয় লৈ আমি তেওঁৰ বস্তুৰ আঁচনিত আইনৰ যি তাৎপৰ্য আছিল সেয়া আমি বুজিব পাৰো। এফালে আইন আৰু আনফালে ৰীতি-নীতি আৰু জনবিশ্বাসৰ মাজৰ সংযোগস্থলৰ প্ৰতি তেওঁ গভীৰভাৱে সংবেদনশীল আছিল।

তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে আইন নিশ্চিতভাৱে ৰীতি-নীতি আৰু জনবিশ্বাসৰ দ্বাৰা প্ৰভাৱিত যদিও তেওঁ জোৰ দিছিল যে ৰীতি-নীতিই হয়তো পেৰচিয়াল স্বার্থ ৰক্ষা কৰিব পাৰে, কিন্তু ন্যায়পৰায়ণতাক ৰক্ষা নকৰিবও পাৰে, আৰু প্ৰভাৱশালী শ্ৰেণীৰ বাবে ইয়াৰ উপযোগিতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি হ'ব পাৰে। সময়ৰ দাবীৰ লগত মিল নাথাকিবও পাৰে বা নৈতিকতা আৰু যুক্তিৰ লগত মিল নাথাকিবও পাৰে।

আম্বেদকাৰে এই কথাও স্বীকাৰ কৰে যে যেতিয়া তেওঁলোকে ন্যস্ত স্বার্থ ৰক্ষা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে তেতিয়া ৰীতি-নীতিই আইনৰ ওপৰত ক্ষমতা লাভ কৰাৰ সম্ভাৱনা থাকে, কিন্তু স্বাধীনতা আৰু গণতন্ত্ৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়াৰ ফলত আইনক সাধাৰণ মংগলৰ সেৱাত স্থান দিব পৰা যাব। আনহাতে, ৰীতি-নীতিয়ে সুস্থ বহুত্ববাদক প্ৰসাৰিত কৰাৰ লগতে এক অতি বৈষম্যবাদী ব্যৱস্থাৰ জন্ম দিব পাৰে। একে সময়তে তেওঁ বহুত্ববাদৰ প্ৰতি স্থগিত ৰাখে, যদিহে ই অধিকাৰ ৰক্ষা কৰিব পাৰে।

এই সকলোবোৰ অৰ্থতাত আম্বেদকাৰৰ মতবাদ হৈছে যে আইনী ডমেইনটো এটা স্বায়ত্তশাসিত ক্ষেত্ৰ। আইনৰ ক্ষেত্ৰখনক অৱস্থান কৰিবলৈ তেওঁ অধিকাৰৰ জটিল বুজাবুজিও নিয়োগ কৰিছিল। তেওঁ সাংবিধানিক আইনৰ ক্ষেত্ৰখনক বিধায়িনী দলৰ কাৰ্য্যৰ পৰা পৃথক কৰিছিল যদিও জনপ্ৰিয় আকাংক্ষা আৰু গণতান্ত্ৰিক আদেশ দুয়োটাৰে উমৈহতীয়া ভিত্তি বুলি স্বীকাৰ কৰিছিল।

একে সময়তে অধিকাৰৰ ডমেইনৰ অস্তিত্বৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি জনপ্ৰিয় আৰু গণতান্ত্ৰিক আকাংক্ষা কি আৰু প্ৰাসংগিক শ্ৰেণীসমূহ কি গঠন কৰে সেয়া আইনেই নিৰ্ধাৰণ কৰে। দীৰ্ঘদিনীয়া আৰু অমিলনীয় বিবাদৰ সন্মুখীন হোৱা ৰাষ্ট্ৰৰ নিৰ্মাণবাদী ভূমিকা আম্বেদকাৰৰ লেখাত ইমানেই বিশিষ্ট যে যথেষ্ট সঘনাই তেওঁ বস্তুনিষ্ঠ সংজ্ঞা এৰাই চলি আইনী কল্পকাহিনীৰ আশ্ৰয় লয় যে “তেওঁক আইনৰ দ্বাৰা নিৰ্দিষ্ট কৰা হৈছিল”।

তেওঁ গণতন্ত্র আৰু আইনৰ মাজৰ উত্তেজনাৰ মিলন ঘটাব পৰা নাছিল আৰু তেওঁৰ বৰ্ণনাত যুক্তি আৰু নৈতিকতাৰ ক্ষেত্ৰখন আইনৰ সৈতে প্ৰায়ে বিতৰ্কত থাকে। আদৰ্শগতভাৱে অৱশ্যে তেওঁ আইনৰ দ্বাৰা অৱগত গণতন্ত্র আৰু গণতন্ত্রৰ প্ৰতি সংবেদনশীলতাৰ বৈশিষ্ট্যপূৰ্ণ আইন কল্পনা কৰিছিল।

একে সময়তে তেওঁ যুক্তি আৰু নৈতিকতাক সমৰ্থন কৰা আইন ব্যৱস্থাৰ ফালে চাইছিল, যদিও তেওঁ যুক্তি আৰু নৈতিকতাক আইনত প্ৰকাশ পোৱা কৰ্তৃত্বশীল নিৰ্দেশনা অবিহনে সামাজিক বাঞ্ছান নিশ্চিত কৰিব নোৱাৰাকৈয়ে অতি দুৰ্বল বুলি দেখিছিল। তেওঁৰ মতে ধৰ্মই আইনৰ কাম লঘু কৰাত মুখ্য ভূমিকা ল'ব পাৰে। সাংবিধানিক গণতন্ত্রৰ ওপৰত আশ্বেদকাৰৰ মতামত ক্ৰমে অস্পৃশ্যতা আৰু হিন্দু সংহিতা বিধেয়কৰ বিষয়ত গান্ধী আৰু নেহৰুৰ সৈতে তেওঁৰ সম্পৰ্কত প্ৰতিফলিত হৈছিল।

শাসন ব্যৱস্থা:

আশ্বেদকাৰে তীক্ষ্ণ দৃষ্টি দিয়া এটা বিষয় আছিল ক্ষমতা আৰু শাসন ব্যৱস্থা। তেওঁ ভাবিছিল যে শাসন ব্যৱস্থাই সমাজবিজ্ঞানসন্মত বাস্তৱতাক যিমান পাৰি নিবিড়ভাৱে প্ৰতিফলিত কৰিব লাগিব যাতে নিজৰ সুবিধাৰ বাবে ক্ষমতা ব্যৱহাৰ কৰাসকলে বৰ্জন কৰা গোটসমূহক দমন কৰে।

আশ্বেদকাৰে ন্যায় আৰু সমতাক সন্মান জনোৱাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰি এই উদ্দেশ্যে প্ৰস্তাৱ আগবঢ়াই নিয়াৰ ক্ষেত্ৰত নিজৰ বহু সময় আৰু শক্তি খৰচ কৰিছিল। ১৯০৯ চনৰ সাংবিধানিক সংস্কাৰত প্ৰকাশ পোৱাৰ দৰে মুছলমানসকলৰ প্ৰতি অতিমাত্ৰা প্ৰতিনিধিত্বৰ বিৰোধিতা কৰিলেও সংখ্যালঘুৰ প্ৰতিনিধিত্ব ইয়াৰ জনসংখ্যাৰ অনুপাতে হুবহু হ'ব লাগে বুলি তেওঁ মানি লোৱা নাছিল।

শাসন ব্যৱস্থা হিচাপে গণতন্ত্রৰ প্ৰতি তেওঁৰ দায়বদ্ধতা অদম্য আছিল যদিও তেওঁ যুক্তি দিছিল যে গণতন্ত্রক জীৱন-ধাৰণৰ পদ্ধতি হিচাপে গঢ়ি তোলাটো প্ৰয়োজন। তেওঁ সংসদীয় গণতন্ত্র কিয় ভাৰতৰ বাবে চৰকাৰৰ আটাইতকৈ উপযুক্ত ৰূপ সেই সম্পৰ্কে কিছুমান আকৰ্ষণীয় যুক্তি প্ৰস্তুত কৰিছিল আৰু প্ৰতিনিধিত্ব আৰু ফ্ৰেঞ্চাইজিৰ সম্ভৱপৰ পদ্ধতিৰ পোষকতা কৰিছিল।

তেওঁৰ লেখাসমূহে ৰাষ্ট্ৰপতি বনাম সংসদীয় চৰকাৰৰ ৰূপ, কাৰ্যবাহী আৰু বিধায়িনী দলৰ মাজৰ সম্পৰ্ক, ন্যায়পালিকাৰ ভূমিকা আৰু ন্যায়িক পৰ্যালোচনা, নিৰ্বাচন আয়োগ, ফেডাৰেল ক্ষমতা বিভাজন, ৰাজ্যসমূহৰ দৰে সাংবিধানিক সংস্থা আদিৰ দৰে কীৰ্তিচিহ্নমূলক বিষয়সমূহৰ ওপৰত ব্যাপকভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰে এটা ফেডাৰেচন, ৰাজ্যপালৰ ভূমিকা, সংবিধান আৰু বিধায়িনী দল, সাংবিধানিক সংশোধনী, ৰাজনৈতিক দল, আৰু জনমত।

আশ্বেদকাৰে যিবোৰ ডমেইনত অতি ঘনিষ্ঠভাৱে জড়িত আছিল, সেইবোৰৰ ভিতৰত এটা আছিল নাগৰিক সমাজ ইয়াৰ কাৰ্য্যকৰী মাত্ৰাৰ ক্ষেত্ৰত। তেওঁ মূলতঃ ইয়াক ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰখনৰ বিবেক-ৰক্ষক হিচাপে দেখিছিল, দীৰ্ঘম্যাদীভাৱে শাসনৰ গতিপথ নিৰ্ধাৰণ কৰিছিল। নাগৰিক সমাজ হ'ল সেই ডমেইন য'ত মানুহে মানৱীয় মূল্যবোধৰ বাবে সংগ্ৰাম কৰিবলগীয়া হয়।

তেওঁ ধৰ্মক নাগৰিক সমাজৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ প্ৰতিষ্ঠান হিচাপে গণ্য কৰিছিল, য'ত ৰাজনৈতিক দল, সংবাদ মাধ্যম, শিক্ষানুষ্ঠান আৰু সংঘ আৰু সংঘ আদি অন্যান্য প্ৰতিষ্ঠানসমূহো অন্তৰ্ভুক্ত

আছিল। ই চুক্তি আৰু বিবাদৰ বিতৰ্কিত ভূখণ্ড যাৰ ফলত চুক্তিৰ তুলনামূলকভাৱে সুস্থিৰ অঞ্চল।

এনে চুক্তিৰ প্ৰকৃতি আৰু স্থিৰতা নিৰ্ণয় কৰাত ধৰ্মই মুখ্য ভূমিকা ল'ব পাৰে। চৰকাৰী কৰ্তৃত্ব গঠনৰ বা নাগৰিক সমাজত সমস্যা সমাধানৰ ধৰণ হিচাপে হিংসাৰ প্ৰতি আশ্বেদকাৰৰ ঘৃণা ভাৰতৰ সাংবিধানিক গণতন্ত্ৰৰ ক্ষেত্ৰত সুদূৰপ্ৰসাৰী প্ৰভাৱ পেলাব লাগিছিল।

কিন্তু তেওঁ পৰিৱৰ্তনশীল হস্তক্ষেপৰ মূল্যৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰিছিল আৰু তেওঁৰ নিজৰ সংগঠন আৰু আন্দোলন আৰু শিক্ষানুষ্ঠানৰ সংগঠন, সামাজিক পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত লিখা লেখা আৰু শেষত বৌদ্ধ ধৰ্মলৈ ৰূপান্তৰিত হোৱাতেই আশ্বেদকাৰৰ ভূমিকা দেখা যায়।

আশ্বেদকাৰ এই কথাটোৰ প্ৰতি গভীৰভাৱে সজীৱ আছিল যে মতাদৰ্শসমূহে সামাজিক বিভাজনৰ সৈতে পাৰস্পৰিক ক্ৰিয়া-কলাপত মিউটেচনৰ সন্মুখীন হয়। তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে ভাৰতত ইছলামে জাতি বিভাজন দূৰ কৰাত সফল হোৱা নাই যদিও যুক্তি দিছিল যে যিহেতু ইছলামে জাতি মতাদৰ্শৰ সমৰ্থন নকৰে, গতিকে ধৰ্মান্তৰিত ব্যক্তিজনে সমাজৰ বৃহৎ স্থানত প্ৰৱেশ কৰিব পাৰে যিটো অন্যথা তেওঁৰ হাতত নাথাকিলহেঁতেন।

ইছলামতকৈ ভাৰতত খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ অধিক কঠোৰ অধ্যয়নত লিপ্ত হৈছিল। তেওঁ গান্ধীৰ ধৰ্মান্তৰকৰণৰ বিৰোধিতা নাকচ কৰিছিল যদিও অনুভৱ কৰিছিল যে, ইয়াৰ সম্পদৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি খ্ৰীষ্টান ধৰ্মই অধিক ধৰ্মান্তৰিত লোকক আকৰ্ষণ কৰিব লাগিছিল যদিও নিজৰ অপৰ্যাপ্ততাৰ বাবে নহয়।

বৌদ্ধ ধৰ্ম বাছি লোৱালৈকে আশ্বেদকাৰে কৌশল হিচাপে ধৰ্মান্তৰকৰণৰ প্ৰতি দুৰ্বল আছিল। এই দুৰ্বলতা বিশেষকৈ ইছলাম আৰু খ্ৰীষ্টান ধৰ্মলৈ ধৰ্মান্তৰকৰণৰ ক্ষেত্ৰত সত্য আছিল যদিও তেওঁ ধৰ্মান্তৰকৰণৰ বেছিভাগেই বস্তুগত লাভৰ বাবে কৰা বুলি কোৱা যুক্তিটোক নাকচ কৰিছিল।

তেনেকুৱা হ'লেও দীৰ্ঘকালীনভাৱে ইয়াৰ কোনো গুৰুত্ব নাছিল আৰু তেওঁ সেই উদ্দেশ্যে বহুতো চিত্ৰকল্পৰ উল্লেখ কৰিছিল। তেওঁ এই কথাত একমত নাছিল যে সকলো ধৰ্মই ঐশ্বৰিক দিশৰ বিভিন্ন পথ আৰু সকলো সমান। ধৰ্মসমূহে ৰক্ষা কৰা মৌলিক মূল্যবোধৰ ক্ষেত্ৰত গ্ৰেডেচন আছে আৰু ধৰ্মান্তৰকৰণ এই মূল্যবোধসমূহৰ ওচৰলৈ যোৱাৰ প্ৰয়াস আছিল।

বঞ্চিত আৰু সহায়কাৰী ৰাজনীতি :

আশ্বেদকাৰে এটা ৰাজনীতিৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত দুটা ডাঙৰ অৱদান আগবঢ়াইছিল, যিয়ে বঞ্চিতসকলৰ বাবে বিশেষ বিবেচনাৰ সম্প্ৰসাৰণ কৰিব। তেওঁ ভাৰতৰ প্ৰথমজন প্ৰধান তত্ত্ববিদ আছিল যিয়ে যুক্তি দিছিল যে বঞ্চিতসকলৰ প্ৰতি বিবেচনাই ৰাষ্ট্ৰৰ গঠনমূলক ভিত্তি হ'ব লাগে। তেওঁ বঞ্চিত নিৰ্ণয় কৰিবলৈ এক জটিল মাপকাঠী প্ৰস্তুত কৰিছিল আৰু ইয়াৰ বিভিন্ন গ্ৰেডেচন নিৰ্দিষ্ট কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল।

অস্পৃশ্যতা আছিল মাত্ৰ এটা অসুবিধা, যদিও আটাইতকৈ অৱনমিত আৰু মৰ্মস্পৰ্শী। তদুপৰি তেওঁ সামাজিকভাৱে জন্মগ্ৰহণ কৰা বঞ্চিতসকলৰ ওপৰত মনোনিৱেশ কৰিছিল, কিন্তু কাৰণ তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে বেছিভাগ বঞ্চিত লোকৰ জন্ম হৈছে প্ৰভাৱশালী সামাজিক সম্পৰ্ক যিয়ে তেওঁলোকক প্ৰাকৃতিক বঞ্চিতলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ চেষ্টা কৰিছিল। তেওঁ বঞ্চিতসকলক

পাৰ্থক্যৰ পৰা পৃথক কৰিছিল – সাংস্কৃতিক, ধৰ্মীয়, জাতিগত বা ভাষিক – আৰু উপযুক্ত নীতিগত ব্যৱস্থা গ্ৰহণৰ বাবে এই বিষয়সমূহৰ প্ৰতি পৃথকে পৃথকে দৃষ্টি নিক্ষেপ কৰিছিল। তেওঁৰ দ্বিতীয়টো অৱদান আছিল সাধাৰণতে বঞ্চিত আৰু বিশেষকৈ অস্পৃশ্য লোকসকলৰ বাবে সুৰক্ষাৰ ব্যৱস্থা গঢ়ি তোলা, যিটো বলবৎ কৰিব পৰা, পৰিমাণীকৰণযোগ্য আৰু জবাবদিহি হ'ব পাৰে – যিটো ব্যৱস্থা তেওঁ আৰম্ভণিৰে পৰাই বিকশিত হৈছিল যদিও তেওঁৰ প্ৰতিনিধিৰ সময়ত তেওঁৰ আকৃতি পাইছিল চাইমন কমিচন।

বঞ্চিতসকলৰ অংশগ্ৰহণৰ জৰিয়তে বিশেষকৈ হতাশগ্ৰস্ত শ্ৰেণীৰ লোকসকলৰ অংশগ্ৰহণৰ জৰিয়তে এই ব্যৱস্থাটো আৰু অধিক বিকশিত হৈছিল। ১৯৩২ চনত গান্ধীৰ মৃত্যুৰ পৰ্যন্ত উপবাসৰ দৰে অনিবাৰ্য সংঘৰ্ষৰ সৈতে বহল ৰাজনীতিৰ সৈতে এই সুৰক্ষাৰ আলোচনা কৰা হৈছিল। ভাইচৰয় পৰিষদৰ শ্ৰমিক সদস্য হিচাপে আশ্বেদকাৰৰ কাৰ্যকালত সৰ্বভাৰতীয় পৰ্যায়ত সুৰক্ষাৰ এক মানক ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্তন কৰা হৈছিল।

ভাৰতীয় ৰাজনীতিয়ে এই নীতিসমূহৰ প্ৰয়োজনীয়তা বা পৰিসৰক প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰা নাই, কাৰণ অনুসূচিত জাতি আৰু অনুসূচিত জাতি, আৰু সমাজৰ যিসকলে নিজকে বঞ্চিত বুলি গণ্য কৰে, তেওঁলোকে নিজৰ দাবীক আলোচনাযোগ্য কৰি তুলিবলৈ এই আৰ্হিৰ আশ্ৰয় লৈছে, যিয়ে আশ্বেদকাৰে আগবঢ়োৱা আঁচনিখনৰ চিৰস্থায়ী আবেদন প্ৰমাণ কৰিছে।

বঞ্চিত আৰু অগ্ৰাধিকাৰ চিকিৎসা:

পুৰুষ আৰু মহিলাই বিভিন্ন ধৰণৰ অসুবিধাৰ সন্মুখীন হয় আৰু ইয়াৰ উন্নতিৰ বাবে এটা সাধাৰণ মাপকাঠী প্ৰয়োগ কৰিব নোৱাৰি। কিন্তু কিছুমান সাধাৰণ নীতি আছে যাৰ ভিত্তিত অসুবিধাসমূহ মোকাবিলা কৰিবলৈ উন্নতিমূলক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিব পাৰি। মানুহক সমান সম্পদ আৰু সুযোগ নিযুক্ত কৰাটোৱেই যথেষ্ট নহয়। গতিকে বঞ্চিতসকলক কিছুমান বিশেষ পছন্দ বৃদ্ধি কৰাটো প্ৰয়োজন যাৰ ফলত তেওঁলোকক ন্যায্য সুযোগ দিয়া হয়।

শোষণৰ ধাৰণা:

আশ্বেদকাৰৰ বাবে অৰ্থনৈতিক শোষণ আছিল যুঁজিবলগীয়া এটা ডাঙৰ বিষয়। ইয়াত মাৰ্ক্সবাদৰ সৈতে তেওঁৰ আৰ্জীৱন সমালোচনাত্মক সংযোগৰ ব্যাখ্যা কৰা হৈছে। কিন্তু তেওঁ অনুভৱ কৰিছিল যে অৰ্থনৈতিক শোষণৰ বাহিৰেও শোষণ আৰু প্ৰান্তীয়কৰণৰ আন কিছুমান উৎস আছে, যিয়ে মানুহক আত্মবিশ্বাসী আত্মাৰ গঠনৰ বাবে অপৰিহাৰ্য সেই মৌলিক সামগ্ৰীৰ পৰা বঞ্চিত কৰে, পাৰস্পৰিক স্বীকৃতি আৰু সামূহিক কাম-কাজত অংশগ্ৰহণৰ জীৱন।

কাৰণ, অধিকাৰ আৰু পৰিচয়:

আশ্বেদকাৰে যুক্তি দিছিল যে আধুনিক যুগতেই মানৱ যুক্তি নিজৰ স্থানলৈ আহি মিথ, ৰীতি-নীতি আৰু ধৰ্মীয় মতাদৰ্শৰ সৈতে বান্ধোনৰ পৰা নিজকে মুক্ত কৰিছিল। এফালে মিথ আৰু পৰস্পৰৰ সম্পৰ্ক আৰু আনফালে যুক্তিৰ সম্পৰ্ক ওলোটা হৈ পৰিছে। তেওঁ স্বাধীনতা, সমতা আৰু ভ্ৰাতৃত্ববোধক এটা ভাল জীৱনৰ বাবে অপৰিহাৰ্য চৰ্ত হিচাপে দেখি যুক্তি দিছিল যে এইবোৰক এক সত্তা হিচাপে বুজিব লাগে আৰু অনুসৰণ কৰিব লাগে। তেওঁলোকৰ ভেটিতহে অধিকাৰৰ এক ব্যাপক শাসন ব্যৱস্থা গঢ়ি তুলিব পৰা গ'ল।

বৌদ্ধ ধৰ্মক বিশেষাধিকাৰ দিয়া:

আশ্বেদকাৰে যুক্তিসংগত বৈচিত্ৰ্যপূৰ্ণ ধৰ্মীয় আৰু নৈতিক দৃষ্টিভংগীৰ সম্ভাৱনা স্বীকাৰ কৰিলেও তেওঁ সেইবোৰক স্বাধীনতা, সমতা আৰু ভ্ৰাতৃত্ববোধৰ প্ৰতি সমানে প্ৰৱল বুলি নাভাবিলে। কেৱল বৌদ্ধ ধৰ্মই এনে লক্ষ্যক ব্যাপকভাৱে লালন-পালন কৰিছিল আৰু স্বাধীনতা, সমতা আৰু ভ্ৰাতৃত্ববোধৰ পৰিপূৰকতা আগবঢ়াইছিল।

বহুত্ববাদ আৰু ইয়াৰ সীমা:

আশ্বেদকাৰে অনুভৱ কৰিছিল যে উদাৰ গণতন্ত্ৰৰ সংখ্যাগৰিষ্ঠৰ সংস্কৃতি আৰু জীৱন-ধাৰণৰ পদ্ধতিৰ প্ৰতি স্বাভাৱিক হেলনীয়া। ই নিজকে স্বাভাৱিক আৰু প্ৰত্যাশিত হিচাপে স্থান দিয়ে। যদিহে ৰাজনৈতিক সমাজখন তুলনামূলকভাৱে সমজাতীয় হয়, তেন্তে এনে প্ৰৱণতাই হয়তো গভীৰ ক্ষোভৰ সৃষ্টি নকৰিবও পাৰে, কিন্তু যিবোৰ সমাজ সাংস্কৃতিকভাৱে বহুত্বপূৰ্ণ, সেইবোৰ সমাজত ই সংখ্যালঘুৰ পৰিচয়ৰ বাবে প্ৰলয়ৰ বানান হ'ব পাৰে। এই পৰিচয় প্ৰকাশৰ বাবে উপযুক্ত সুৰক্ষা ব্যৱস্থাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগিব।

সাংবিধানিকতাবাদ আৰু আইনৰ শাসন:

আশ্বেদকাৰে অনুভৱ কৰিছিল যে অধিকাৰ বজাই ৰাখিবলৈ, পৰিচয়ক লাভৱান হ'বলৈ দিয়াৰ লগতে অধিকাৰক সন্মান কৰিবলৈ দিবলৈ, বঞ্চিতসকলৰ অনুকূল ব্যৱস্থা বজাই ৰাখিবলৈ আৰু এখন সজীৱ নাগৰিক সমাজৰ সুবিধাৰ বাবে আইনৰ শাসনত প্ৰকাশ পোৱা সাংবিধানিক শৃংখলা অতি প্ৰয়োজনীয় হৈ পৰে।

সামৰণিত ক'ব পাৰি যে প্ৰশিক্ষণ আৰু জীৱন দৃষ্টিভংগী দুয়োটাতে আশ্বেদকাৰ বিশ্বৰ বৃহত্তৰ গতিশীলতা, ইয়াৰ জটিলতা আৰু সামাজিক গোট, স্থানীয়তা আৰু জাতিসমূহৰ ওপৰত ইয়াৰ পাৰ্থক্যমূলক প্ৰভাৱৰ বিষয়ে গভীৰভাৱে সচেতন আছিল।

চিন্তাত নহ'লেও তেওঁৰ দৃষ্টিভংগীত প্ৰাগমেটিক আছিল। ভাৰতৰ পিছপৰা শ্ৰেণীসমূহে আশ্বেদকাৰৰ ৰাজনৈতিক উত্তৰাধিকাৰক স্বীকাৰ কৰিও এতিয়াও তেওঁৰ ৰাজনৈতিক জড়িততাক চিহ্নিত কৰা বুজাবুজিৰ সৈতে জড়িত হোৱা নাই আনহাতে তেওঁলোকৰ সমকক্ষসকলে তেওঁক কেৱল প্ৰতীক হিচাপে ধৰি ৰখাত সম্ভৱতঃ সন্তুষ্ট থাকিব।

ইয়াৰ উপৰিও দলিত, নিম্নবৰ্ণ আৰু সাধাৰণতে বঞ্চিত লোকৰ আকাৰৰ প্ৰতি লক্ষ্য ৰাখি কোনো ৰাজনৈতিক দলে মিত্ৰ হিচাপে আশ্বেদকাৰে দিব পৰা নিৰ্বাচনী লভ্যাংশক আওকাণ কৰিব নোৱাৰে। ৰাজ্যখনে অলপ আধিপত্য বজাই ৰাখিবলৈ আশ্বেদকাৰ আজি এক অপৰিহাৰ্য প্ৰয়োজনীয়তা হৈ পৰিছে।